

Omslagsbild som visar landskap, vatten, träd och dimma. Bilden är tagen vid sjön Aspen i Lerums kommun.

Datum

2023-11-17

Vattentjänstplan för Lerums kommun

Datum för fastställande	2023-mm-dd
Beslutsinstans	Kommunfullmäktige
Dokumentansvarig	Samhällsbyggnadsnämnden
Datum för revidering	2023-05-29
Giltighetstid	2027-12-31

Datum

2023-11-17

Revideringar

Datum	Ändringar	Sign
2023-09-06	Revidering och tillägg av text	NS
2023-10-18	Revidering och tillägg av text och förtydligande	AP
2023-11-17	Revidering och tillägg av text och tabell	AP

Datum

2023-11-17

Syfte

Vattentjänstplanen utgör ett styrdokument i kommunens VA-plan. Enligt Lagen om allmänna vattentjänster ska alla kommuner ha en gällande vattentjänstplan senast 2024-01-01.

Vattentjänstplanen ska ange hur kommunen långsiktigt planerar för att tillgodose behovet av allmänna vattentjänster samt vilka åtgärder som ska vidtas för att den allmänna VA-anläggningen ska fungera vid skyfall. Även bedömning av om det finns ytterligare befintliga fastigheter inom kommunen som har behov av allmänna vattentjänster med hänsyn till människors hälsa och miljö ingår.

Planen ska samrådats, ställas ut för granskning och därefter antas av kommunfullmäktige.

Datum

2023-11-17

Innehåll

1	Bakgrund	7
1.1	Inledning	8
1.2	Lagen om allmänna Vattentjänster	8
1.3	Beslutsgång för vattentjänstplanen	11
1.3.1	Samråd av vattentjänstplanen	11
1.3.2	Granskning av vattentjänstplanen.....	11
1.3.3	Fastställande och aktualisering av vattentjänstplanen	11
2	Arbetsgång och projektupplägg för vattentjänstplan.....	12
2.1	Underlag.....	12
3	Hållbar utveckling och Agenda 2030	13
4	Kommunens planering gällande utbyggnadsplaner och befolkningsprognoser	14
5	Behov av allmän VA-försörjning	16
5.1	Framtida dricksvattenförsörjning.....	16
5.2	Framtida avloppsförsörjning.....	18
5.2.1	Framtida avloppsrening	18
5.2.2	Framtida spillvattenförsörjning	19
5.2.3	Framtida dagvattenavledning	20
6	Behov av VA-utbyggnad till befintliga fastigheter	21
6.1	Metodik för bedömning av framtida VA-försörjning	21
6.2	Identifiera VA-planområden	23
6.2.1	Fastigheter inom VA-verksamhetsområde	23
6.2.2	Fastigheter utanför VA-verksamhetsområden.....	24
6.2.3	Definition av större sammanhang.....	25
6.3	Bedömning av risk för människors hälsa samt miljö.....	25
6.3.1	Länsstyrelsens GIS-stöd för planering och tillsyn av små avlopp	26
6.3.2	Dricksvattenkapacitet	27
6.4	Övriga bedömningsgrunder	27
7	Bedömning av behov för VA-försörjning	28
8	Förslag till VA-försörjning	29
8.1	Föreslagna VA-utbyggnadsområden	29
8.2	Föreslagna VA-utredningsområden.....	31
8.3	Föreslagen fortsatt enskild VA-försörjning	32
9	Utbyggnadsordning av allmän VA-anläggning.....	33

Datum 2023-11-17

10	Kostnadsbedömning för utbyggnad av allmän VA-anläggning	35
10.1	Uppskattade kostnader för prisnivå 2023	35
10.2	Kostnader för enskilda fastighetsägare	37
11	Åtgärder på allmän VA-försörjning vid skyfall	38
11.1	Skyfallskartering och riskanalys	38
11.2	Konsekvenser vid skyfall	39
11.3	Påverkan på vattentäkter vid skyfall	39
11.3.1	Åtgärder	39
11.4	Påverkan på dricksvattenanläggningar vid skyfall	39
11.4.1	Risker	39
11.4.2	Åtgärder	40
11.5	Risker för inläckage av förorenat vatten i dricksvattensystemet	40
11.6	Påverkan på spillvattensystemet vid skyfall	41
11.7	Påverkan på avloppsverk vid skyfall	41
11.8	Påverkan på dagvattenanläggning vid skyfall.....	42
12	Strategisk miljöbedömning av vattentjänstplanen.....	44
12.1	Inledning	44
12.2	Avgränsningar	44
12.3	Nollalternativ	44
12.4	Strategisk miljöbedömning	44
12.5	Strategisk miljöbedömning av vattentjänstplanen	45
12.6	Undersökningssamråd med Länsstyrelsen	47
12.7	Bedömning av betydande miljöpåverkan.....	47
12.8	Beslut om betydande miljöpåverkan.....	48
13	Slutsats.....	49

Bilaga 1 – Ordlista

Bilaga 2 – Underlag till Vattentjänstplanen

Bilaga 3 – Bakgrund och metodik Länsstyrelsens GIS-stöd för små avlopp

Bilaga 4 – Bedömningsgrunder för poängsättning och kostnadsbedömning

Bilaga 5 – Översiktskarta

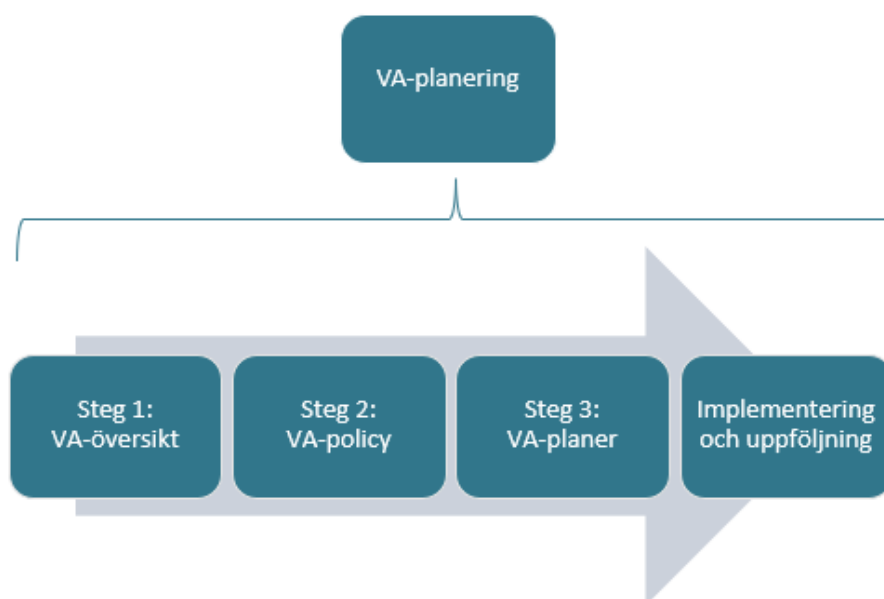
Bilaga 6 – Sammanställning bedömning av VA-planområden

Bilaga 7 – Kostnadsuppskattning utbyggnad av allmän VA-anläggning

Bilaga 8 – Områdesbeskrivningar av VA-planområden

1 Bakgrund

Under åren 2022–2023 pågår revidering av Lerums kommun VA-planering. VA-planering beskriver kommunens långsiktiga arbete för en hållbar vattenförsörjning och hantering av spillvatten och dagvatten. Arbetsgången för VA-planeringen följer Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:1 *Vägledning för kommunal VA-planering* som beskriver hur strategisk VA-planering kan utformas i fyra steg: VA-översikt, VA-policy, VA-plan, implementering och uppföljning, se Figur 1.

Figur 1. De fyra stegen i kommunens VA-planering

Steg 1: VA-översikten beskriver nuläge, omvärldsfaktorer, och framtida behov för att skapa en hållbar VA-försörjning både inom och utanför kommunens nuvarande VA-verksamhetsområde. Syftet med VA-översikten är att skapa en övergripande förståelse för den nuvarande VA-situationen, framtida förändringar och att belysa de åtgärdsbehov som finns. Lerums kommun har tagit fram en VA-översikt under 2023.

Steg 2: VA-policyn fastställer strategiska vägval, riktlinjer för hantering av olika frågor och prioriteringsgrunder i en policy som antas av kommunfullmäktige. Lerums kommun avser att ta fram en VA-policy under 2023.

Steg 3: VA-planer utgörs av ett antal olika handlingsplaner som tas fram utifrån VA-översikten och VA-policyn. Vattentjänstplanen utgör en av kommunens VA-planer. Handlingsplanerna skall fungera som vägledning i det dagliga arbetet och även ange åtgärder som krävs för att säkra VA-försörjningen i kommunen långsiktigt samt att se över VA-försörjningens påverkan på vattenförekomster och genom åtgärder bidra till att god status uppnås i vattenförekomsterna.

Datum

2023-11-17

Steg 4: VA-planer implementeras genom att åtgärderna förs in i kommunens löpande budgetprocess. På detta sätt säkerställs att VA-planer genomförs och att de är relevanta för kommunens utveckling.

1.1 Inledning

I lag (2006:412) om allmänna vattentjänster anges att alla kommuner ska ta fram en vattentjänstplan till 2024-01-01.

Vattentjänstplanen ingår som ett dokument i kommunens VA-plan, se Figur 1. VA-plan är ett samlingsnamn för kommunens planer för VA-planering och utgör tredje steget i kommunens strategiska VA-planering. Vattentjänstplanen ingår som en plan bland flera i VA-planer. I Lerums VA-plan finns sedan tidigare andra planer som tex dagvattenstrategi och Brand- och släckvattenplan, men dessa är inte reglerade i lagstiftningen.

Bilaga 1 innehåller en begreppsförklaring till ord som används i denna vattentjänstplan.

1.2 Lagen om allmänna Vattentjänster

Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, i fortsättningen kallad LAV, förändrades den 1 januari 2023. Lagändringen innebär att alla kommuner ska ta fram en vattentjänstplan som ska ange hur kommunen långsiktigt planerar för att tillgodose behovet av allmänna vattentjänster samt vilka åtgärder som ska vidtas för att den allmänna VA-anläggningen ska fungera vid skyfall.

Genom ett beslut (2022:1249) i riksdagen har 6§ i LAV kompletterats 2023-01-01 med text nedan.

Datum

2023-11-17

6 a § Det ska finnas en aktuell vattentjänstplan i varje kommun. Kommunfullmäktige beslutar om antagande och ändring av vattentjänstplan.

Kommunfullmäktige ska minst vart fjärde år pröva om vattentjänstplanen är aktuell med hänsyn till behovet av allmänna vattentjänster.

6 b § En vattentjänstplan ska innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses.

En vattentjänstplan ska också innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.

Planen är inte bindande.

6 c § Utöver det förfarande som följer av bestämmelserna om strategiska miljöbedömningar av planer och program i 6 kap. miljöbalken ska kommunen innan den antar eller ändrar en vattentjänstplan

- 1. på lämpligt sätt och i skälig omfattning samråda med de fastighetsägare och myndigheter som kan antas ha ett väsentligt intresse av planen, och*
- 2. ställa ut ett förslag till plan för granskning under minst fyra veckor.*

Kommunen ska informera om utställningen på sin anslagstavla före utställningstidens början. Informationen ska innehålla uppgift om förslaget huvudsakliga innebörd, var det ställs ut samt inom vilken tid och till vem synpunkter ska lämnas.

Skyldighet enligt första stycket 2 gäller inte förslag till ändring av en vattentjänstplan som endast berör ett fåtal fastighetsägare eller annars är av mindre betydelse.

6 d § Kommunen ska ta hänsyn till de synpunkter som kommit in under samrådet och granskningen samt redovisa hur de har beaktats.

Vattentjänstplanen ska färdigställas 2024-01-01, vilket innebär att kommunerna under 2023 ska ta fram en vattentjänstplan.

Planen ska enligt propositionen ha en planeringshorisont på 12 år. I planen ska framgå behov av vattentjänster enligt kommunens befolkningsprognos och ambition gällande exploateringar samt utvecklingen av vattentjänsternas verksamhetsområden i enlighet med 6 § i LAV. Vid bedömning om det finns behov av allmänna vattentjänster ger den nya lagen en viss flexibilitet för enskild anläggning om den är godtagbar med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljö.

Datum

2023-11-17

Vattentjänstplanerna ska även innehålla en redogörelse för kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall. Det framhålls i propositionen att allmänna VA-anläggningar är ett bredare begrepp än allmänna dagvattenanläggningar samt att skyfall direkt eller indirekt även kan ha påverkan på dricksvatten och spillvatten.

Planen ska beslutas av kommunfullmäktige och aktualiseras vart 4:e år. Innan beslut ska planen samråda med berörda fastighetsägare och myndigheter samt ställas ut för granskning. Kommunen ska redovisa hur synpunkter på planen har beaktats. Dock är planen inte juridisk bindande.

En planerad 12-årsperiod för utbyggnation visas i tabell nedan, men den kan dock revideras under mandatperioden.

1	Knavravägen
2	Ryggebol industriområde
3	Åsen
4	Norr om Slätthult

Datum

2023-11-17

1.3 Beslutsgång för vattentjänstplanen

Nedan kapitel redovisar hur vattentjänstplan ska samrådask och fastställas.

1.3.1 Samråd av vattentjänstplanen

Vattentjänstplanen ska enligt LAV samrådask med berörda myndigheter och fastighetsägare och ställas ut för granskning innan planen fastställas av kommunfullmäktige.

Vattentjänstplanen omfattas av kraven om strategiska miljöbedömningar av planer och program enligt 6 kapitlet miljöbalken. Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken ska en myndighet eller kommun som upprättar eller ändrar en plan eller ett program som krävs i lag eller annan författning ska göra en strategisk miljöbedömning, om genomförandet av planen, programmet eller ändringen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Vid betydande miljöpåverkan krävs utvidgat samråd. För att klarlägga omfattningen av samrådet föreslås att ett undersökningssamråd och ett avgränsningssamråd genomförs inom ramen för samrådet (Svenskt Vatten, 2023-03)

Om vattentjänstplanen inte bedöms medföra betydande miljöpåverkan ska samråd ske med de fastighetsägare som har ett väsentligt intresse av planen, Länsstyrelsen och eventuella andra myndigheter. Fastighetsägare vars fastighet är belägna inom eller i anslutning till områden där det finns ett framtida bestämmande av ett verksamhetsområde kan anses vara intresserade av planen (Svenskt Vatten, 2023-03).

Efter samråd redovisas inkomna synpunkter på vattentjänstplanen som eventuellt justeras därefter.

1.3.2 Granskning av vattentjänstplanen

Efter samråd ska planen ställas ut för granskning minst 4 veckor på lämpliga ställen i kommunen som till exempel bibliotek och kommunhuset. Information om granskning kommuniceras via kommunens digitala anslagstavla. Informationen ska innehålla planens innehåll, utställningstid och ange hur synpunkter kan lämnas på planen. Efter granskning redovisas inkomna synpunkter på vattentjänstplanen som eventuellt justeras därefter.

1.3.3 Fastställande och aktualisering av vattentjänstplanen

Efter samråd och granskning av vattentjänstplanen ska kommunfullmäktige fastställa planen. Planen ska sedan aktualiseras vart fjärde år. Under dessa fyra år är det möjligt att ändra planen om det berör ett fåtal fastighetsägare eller att ändringen är av mindre betydelse. Planen är inte juridisk bindande.

Datum 2023-11-17

2 Arbetsgång och projektupplägg för vattentjänstplan

Lerums kommun har under 2022 påbörjat arbetet med att ta fram en reviderad VA-plan, i vilken vattentjänstplanen kommer att ingå. Lerums kommun har bildat en styrgrupp som är ett förvaltningsövergripande samarbete mellan strategisk planering, mark- och GIS-enheten, miljöenheten, bygglovsenheten, planenheten och VA-enheten. Det finns också en arbetsgrupp som består av medarbetare från VA-enheten och miljöenheten. Norconsult är anlitad som processledare vid framtagande av VA-plan 2030.

Lerum har valt att dela upp vattentjänstplanen i tre delar:

- Kommunens planering gällande utbyggnadsplaner och befolkningsprognoser
- Behovsbedömning av dricksvattenförsörjning och spillvattenavledning till befintliga fastigheter med hänsyn till större sammanhang samt människors hälsa och miljö
- Bedömning av vilka åtgärder som krävs för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid skyfall.

2.1 Underlag

I Bilaga 2 anges vilken geografiska data (GIS-information) som har erhållits från kommunen. Förutom detta underlag har det även tagits del av följande:

- Lerums översiktsplan (2022)
- Befolkningsprognos (2022)
- Utredning av hur dricksvattenanläggningar i Lerums kommun riskerar att påverkas av översvämning (2020-08-24)
- Utred riskerna för inläckage av förorenat vatten i dricksvatten-systemet vid översvämning eller dylikt (2020-05-14)
- Inventera kommunala vattentäkter med avseende på ökad risk för översvämning (2020-05-17)
- Lerums strategiska VA-planering (2015)
- Pågående VA-översikt (2023)
- Svenskt Vatten M152 Vägledning vid framtagande av vattentjänstplan (mars 2023)
- Lerum kommuns dagvattenstrategi (2015)

Datum

2023-11-17

3 Hållbar utveckling och Agenda 2030

År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030 och de 17 globala målen för ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. I och med antagandet har världens länder åtagit sig att fram till 2030 leda och styra mot en hållbar och rättvis framtid, utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

Kommunfullmäktige beslutade den 18 mars 2021, att ge kommunstyrelsen i uppdrag att använda Agenda 2030 som språk, verktyg och ramverk för prioritering i budget, verksamhetsplan och annan styrning.

Figur 2. Globala hållbarhetsmål med tydlig koppling till VA-försörjning i Lerums kommun.

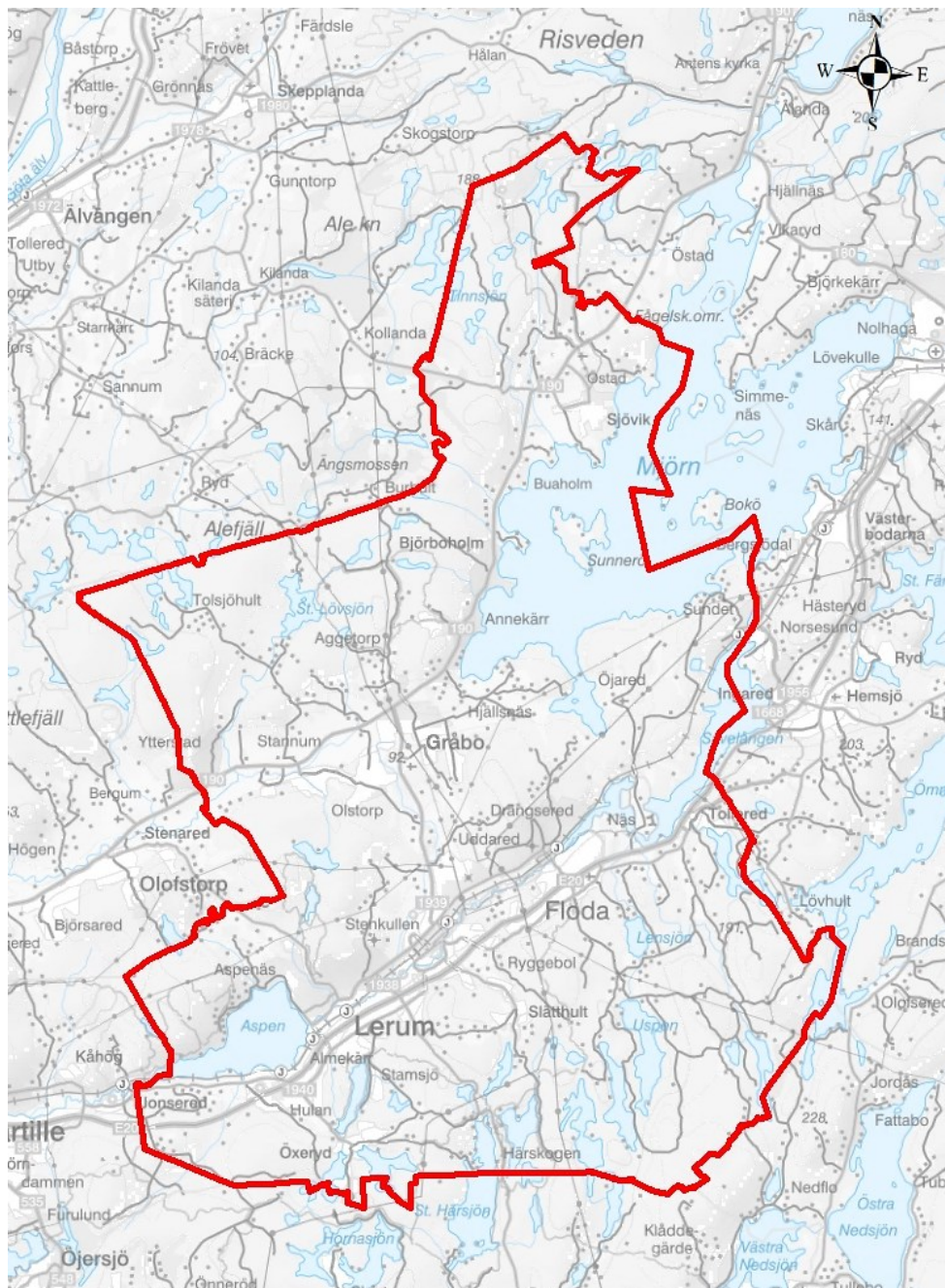
Trots att de globala målen är visionära och har ett tydligt globalt perspektiv är det viktigt att implementera dem lokalt. För att nå målen krävs engagemang från samtliga sektorer och alla nivåer i samhället. Även lokal utveckling i Lerums kommun behöver vara hållbar och beakta såväl sociala som miljömässiga och ekonomiska aspekter.

FN har beslutat om globala mål för hållbar utveckling som syftar till att avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikheter och orättvisor i världen, främja fred och rättvisa samt att lösa klimatkrisen till år 2030 (Agenda 2030). Kommunerna spelar en viktig roll i arbetet med att ställa om till ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart samhälle.

Datum

2023-11-17

4 Kommunens planering gällande utbyggnadsplaner och befolkningsprognoser

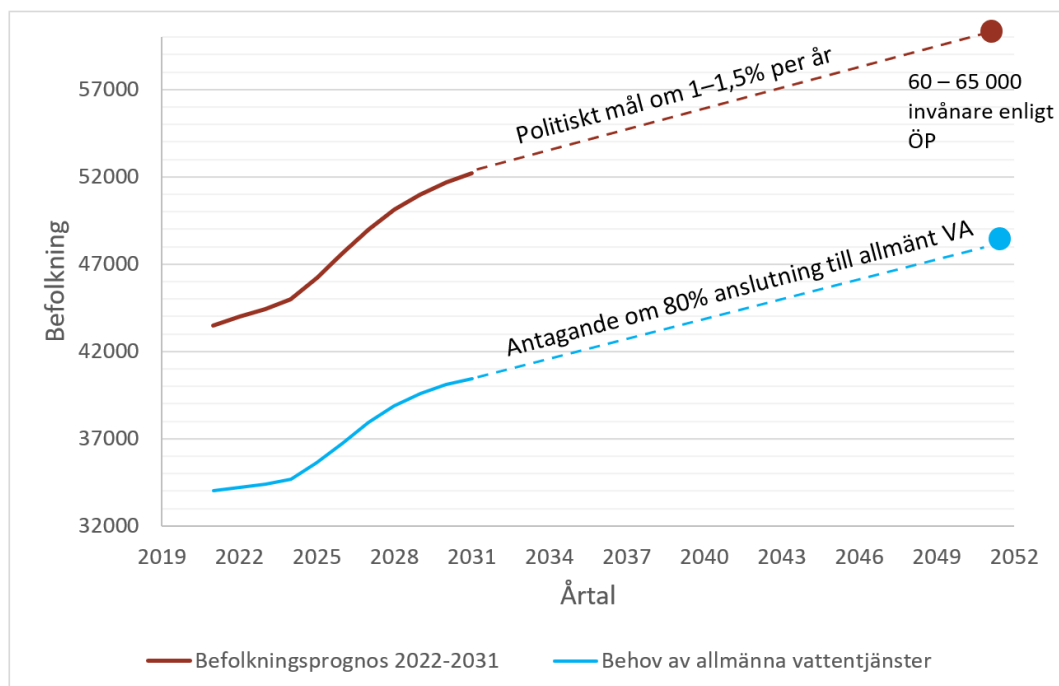
Figur 3. Lerums kommun och dess tätorter, kommungräns i rött. (Bild: Gjord av författare)

Befolkningsmängden i kommunen uppgår, enligt SCB, till ca 43 500 personer i kvartal 3, 2022. De flesta av kommunens invånare bor i centralorten Lerum samt i Floda, Stenkullen och Gråbo. I Lerums kommun uppskattas att ca 80% av invånarna är anslutna till allmän VA-anläggning, vilket motsvarar 34 000 personer. De övriga invånarna (9 500 personer) antas ha enskild VA-anläggning.

Datum

2023-11-17

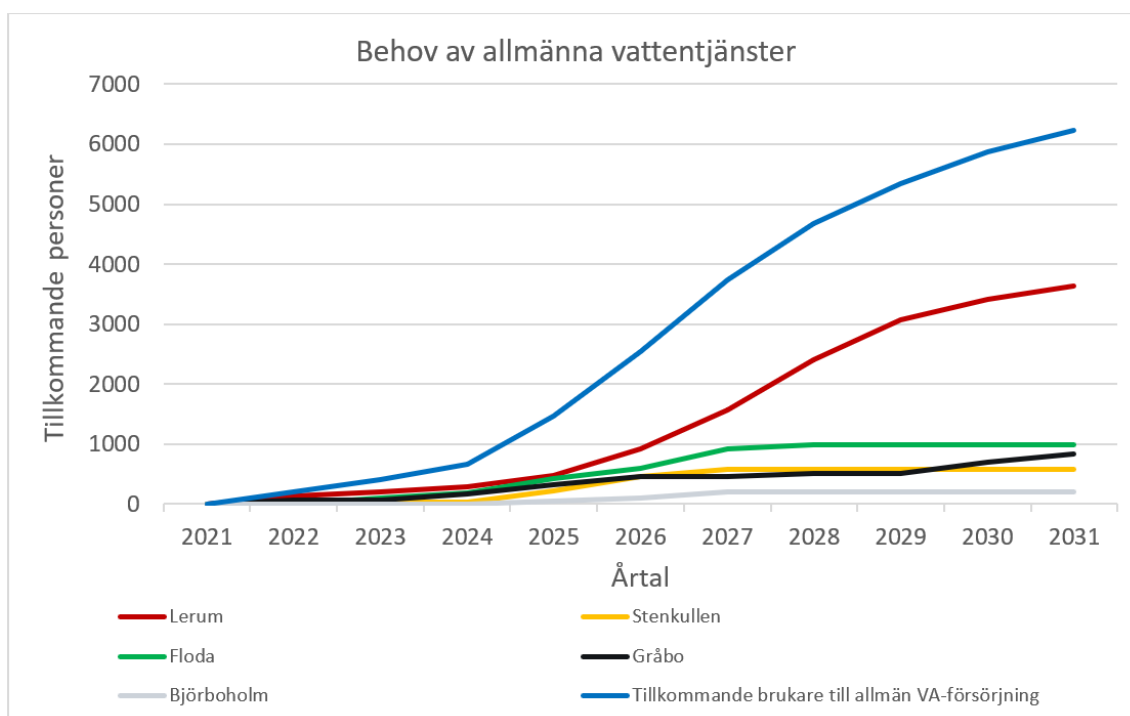
I Översiktsplanen 2022 planeras för en befolkningstillväxt om 1 till 1,5 procent enligt politiskt mål, vilket innebär att befolkningen förväntas öka till 60 000 – 65 000 invånare till år 2050, se Figur 4. Om man antar att 80% av befolkning är ansluten till allmän VA-anläggning år 2050 krävs att VA-anläggningar i kommunen klarar att ansluta ca 48 000 personer, det vill säga en ökning med 14 000 personer.

Figur 4. Befolkningsutveckling i Lerums kommun till år 2050. (Bild: av författare)

5 Behov av allmän VA-försörjning

Utifrån kommunens bostadsförsörjning (2022) har bedömning gjorts om hur många som är i behov av allmän VA-försörjning i de olika tätorterna mellan åren 2022–2031. År 2030 uppskattas att ytterligare 6 000 brukare är anslutna till allmän VA-försörjning, se Figur 5. En tillväxt på ca 6 000 brukare inom 7 år innebär ett ökat behov av allmän service, skolor, vård samt övriga verksamheter, vilka också har behov av allmän VA-försörjning.

Figur 5. Diagram över tillkommande personer i tätorterna inom VA-verksamhetsområde, dvs kommer vara anslutna till allmänt vatten och avlopp enligt kommunens prognos. (Bild: av författare)

Denna exploatering och tillkommande brukare som ska ha allmän VA-försörjning ställer stora krav på den allmänna VA-anläggningen. VA-verksamheten i kommunen klarar att leverera efterfrågade vattentjänster nu och i den närmaste framtiden, men måste redan nu rusta sig inför ökande befolkning. Större förändringar i VA-verksamheten innebär ofta långa ledtider innan planerade åtgärder är i drift. En långsiktig planering och utveckling av VA-försörjningen är en förutsättning för kommunens expansion.

5.1 Framtida dricksvattenförsörjning

Lerums kommun har en kraftigt växande befolkning. Under de senaste 50 åren har befolkningen i det närmaste fördubblats och det finns inga tecken på någon avmattning i denna trend. Det innebär att produktion och distribution av dricksvatten kommer att behöva öka för att klara framtida vattenförbrukning. Det

Datum 2023-11-17

pågår därför flera utredningar för att öka dricksvattenproduktionen inom kommunen samt öka redundansen.

Det pågår en översyn av befintligt vattenverk i Lerum för att öka kapaciteten för dricksvatten. Vid ökad vattenproduktion i verket krävs ett större uttag av råvatten. Det finns en vattendom som reglerar uttag i råvattentäkten och vid torrår 2018 var det väldigt låga nivåer i råvattentäkten. Därför måste även behovet av råvatten utredas vid ökad vattenproduktion i Lerums vattenverk.

För att öka vattenproduktionen ytterligare och ta höjd för kommande ökning i befolkningens mängd pågår utredningar om ett nytt vattenverk i Gråbo med väsentligt högre kapacitet än dagens grundvattenverk. Det nya vattenverket planeras att vara ett ytvattenverk. Det är viktigt att redan nu säkra upp kvalitet i täkten för framtida dricksvattenförsörjning.

Nytt vattenverk i Gråbo kommer innebära möjlighet till ökad redundans vid störningar i den normala vattenproduktionen och distributionen. Dock kommer det krävas anläggning av nya överföringsledningar och reservoarvolymer vid driftsättning av nytt vattenverk.

Datum

2023-11-17

Figur 6. Visionen är en trygg och långsiktig hållbar vattenförsörjning enligt GR vattenförsörjningsplan (Göteborgsregionen, 2021). (Foto från Lerums klimatanpassningsplan)

Kommunen har även aktiva samtal och samarbete med grannkommunerna för att optimera regionens resurstillgångar och vattenproduktion.

Det kommer att krävas stora investeringar för att försörja framtida befolkning med dricksvatten. Lerums kommun kommer att ta fram en Dricksvattenförsörjningsplan inom ramen för VA-plan 2030 som ska påbörjas under 2023 och färdigställas under 2024. Planen ska beskriva framtida behov, utmaningar och åtgärder för att rusta dricksvattensystemet för framtiden.

5.2 Framtida avloppsförsörjning

Lerum har idag ett avloppsreningsverk som renar spillvatten från samhället Sjövik. Verket planeras tas ur drift 2024/2025 och avloppsvatten ska anslutas till Ryaverket via överföringsledningar. Övrigt avloppsvatten i kommunen avleds till Gryaab och Ryaverket.

5.2.1 Framtida avloppsrening

Gryaab AB (Gryaab) är ett kommunalt aktiebolag som ägs av kommunerna Ale, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Mölndal, Partille och Bollebygd. Bolagets huvuduppgift är att avleda avloppsvatten från kommunerna och vid

Datum 2023-11-17

avloppsreningsverket Ryaverket ta emot och behandla avloppsvatten. Behandlingen sker med avseende på nedbrytbart organiskt material, fosfor och kväve. Gryaab tar omhand och rötar avloppsslammet från egen och extern verksamhet. Det renade avloppsvattnet leds via tunnel ut till Göta älv och vattenförekomsten Rivö fjord Nord.

Gryaab erhöll i början av 2020 ett nytt miljötillstånd för verksamheten vid avloppsreningsverket Ryaverket i Göteborgs kommun. Tillståndet är tidsbegränsat och gäller till och med den 31 december 2036. Gryaab har för avsikt att ansöka om ett nytt tillstånd för befintlig och utökad verksamhet vid Ryaverket. I samband med utökad verksamhet behöver markanspråket utökas för att upprätthålla full rening av avloppsvattnet med de skärpta krav som förväntas från myndigheten. Gryaab planerar för att förvärva mark i närområdet för att säkerställa reningen under överskådlig framtid (2037–2070). Även om tillrinningen kan minskas i förhållande till vad de långsiktiga flödesprognoserna nu visar kommer ytterligare mark att behövas. Dock medför en långsammare ökning av inkommande flöde möjligheten till en etappvis utbyggnad där tillbyggnader tas i drift först när behovet finns.

5.2.2 Framtida spillvattenförsörjning

En av de största utmaningarna för Lerums kommun är att minska mängden tillskottsvatten till spillvattensystemet. Stor andel tillskottsvatten innebär ökad risk för översvämning, bräddning och stora energi- och kemikaliekostnader. Det är viktigt att arbeta med att identifiera och bygga bort inläckage till spillvattensystemet, både inom tomtmark och på den allmänna VA-anläggningen. Tillsammans med ägarkommunerna i Gryaab pågår ett långsiktigt arbete att minska mängden tillskottsvatten till Ryaverket.

För att kunna identifiera och åtgärda tillskottsvatten är det viktigt att arbeta systematisk och långsiktigt med att förnya och underhålla befintligt spillvattensystem. Lerum har påbörjat arbetet med att ta fram en plan för förnyelse av befintligt VA-system. Planen kommer omfatta den allmänna VA-anläggningen, från brunnar och intagsledningar vid vattentäkter till ledningsnät för spill-, dag- och dricksvatten, pumpstationer för spillvatten samt tryckstegringsstationer och reservoarer för dricksvatten.

Kommunens VA-verksamhet ska ha god och tillgänglig kunskap om VA-anläggningens kapacitet, användning, status och förnyelsebehov över en längre tid för att möjliggöra långsiktigt hållbar planering av åtgärder. Förnyelseplanering bidrar till att verksamheten på sikt kan arbeta mer förebyggande och att behovet av akuta åtgärder på den allmänna VA-anläggningen minskar.

Alla ägarkommuner i Gryaab har åtagit sig att undersöka avloppsvattnets kvalitet på ledningsnätet så att det lever upp till de krav Gryaab ställer för att kunna rena avloppsvattnet enligt de villkor som ställs av myndigheter och miljödomstol.

Datum

2023-11-17

5.2.3 Framtida dagvattenavledning

För att uppnå en hållbar dagvattenhantering finns riktlinjer för hantering av dagvatten i Lerum kommuns, dagvattenstrategi och dagvattenhandbok, som antogs av kommunfullmäktige i 2015.

I strategin beskrivs hur kommunen ska arbeta med dagvattenhantering till exempel ställningstagande och dimensioneringskrav avseende flöden, översvämning, kvalitet, gestaltning, ansvarsfördelning och kommunikation.

I handboken beskrivs dagvattenhantering i olika skeden, olika dagvattenlösningar och checklistor. Dessa dokument är framtagna för 7–8 år sedan och eftersom det skett en utveckling och ökad kravställning inom dagvattenområdet kommer dagvattenhandboken och VA-strategin att revideras som ett steg i VA-plan 2030.

För att lyckas med hållbara dag- och dränvattenlösningar krävs ett brett samarbete mellan kommunens förvaltningar, exploatörer och fastighetsägare.

Figur 7. Lekfull dagvattenanläggning. (Foto: Norconsult)

6 Behov av VA-utbyggnad till befintliga fastigheter

Nedan beskrivs metodiken för föreslagen dricksvattenförsörjning och spillvattenavledning för områden med befintliga fastigheter belägna utanför verksamhetsområdet.

Behov av allmän dagvattentjänst till fastigheter studeras inte i denna plan utan får beaktas vid planering av allmänna vatten- och spillvattenanläggningar i varje område.

6.1 Metodik för bedömning av framtida VA-försörjning

Den allmänna VA-försörjningen styrs framför allt av LAV. Enligt 6 § i LAV är det kommunens skyldighet att snarast se till att ett blivande eller befintligt bebyggelseområde i ett större sammanhang får vatten och/eller avlopp om det finns behov med hänsyn till hälsa eller miljö.

I planen har områden med befintlig bebyggelse identifierats som har en viss sammanhållen bebyggelse där behovet av VA-försörjning i större sammanhang har studerats. Dessa områden benämns VA-planområden i denna vattentjänstplan. För att identifiera dessa områden har en GIS-analys genomförts inom kommunen. De fastigheter som inkluderats i analysen är bostadsfastigheter utan anslutning till den allmänna VA-anläggningen, dvs fastigheter med enskild VA-anläggning belägna utanför kommunens verksamhetsområde. Mer metodik beskrivs i kapitel 0.

För bedömning av skyddet för människors hälsa och miljö har Länsstyrelsens GIS-stöd för planering och tillsyn av små avlopp använts (Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2019). GIS-stödet utgörs av kartor som visar bedömd risk för påverkan på recipient till följd av belastning från ett tillkommande avlopp. GIS-stödets bedömning av risk för påverkan är utformad på ett sätt som även gör den möjlig att använda vid exempelvis VA-planering och tolkning av 6 § i lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (WSP Sverige AB, 2018). I GIS-stödet finns riskbedömning för följande parametrar:

- Risk för människors hälsa
- Risk för miljö med hänsyn till fosfor
- Risk för miljö med hänsyn till kväve

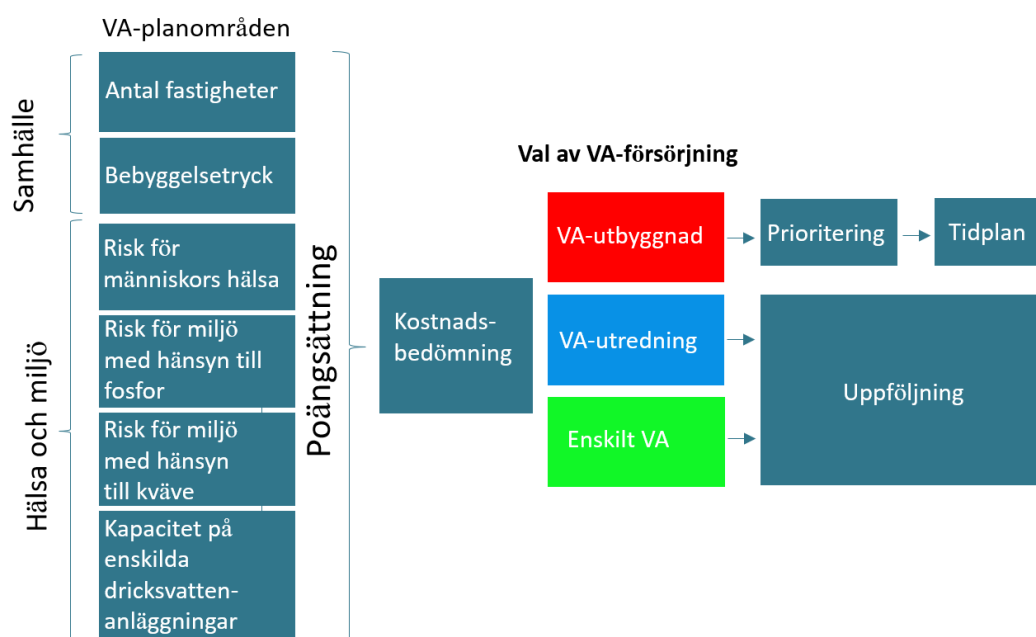
Övriga parametrar som har tagits hänsyn till vid förslag på framtida VA-försörjning är:

- Antal fastigheter
- Bebyggelsestryck
- Kapacitet på enskilda dricksvattenanläggningar

Datum

2023-11-17

Samtliga parametrar har poängsatts med poäng på en skala från 1 till 4 där 1 indikerar ett mindre behov att lösa VA-försörjningen i ett större sammanhang och 4 indikerar ett högre behov. Se process vid bedömning av VA-planområden i Figur 8.

Figur 8. Process vid bedömning av framtida VA-försörjning för identifierade VA-planområden

Maximalt antal poäng som ett område kan få är 24 poäng. Höga poäng indikerar ett behov att lösa VA-försörjningen i ett större sammanhang.

I tillägg har följande aspekter tagits hänsyn till, dock utan poängsättning:

- Närhet till befintligt verksamhetsområde
- Framtida vattenskyddsområde

Därefter delas identifierade områden in i de tre grupperna: VA-utbyggnadsområden för anslutning till allmän VA-försörjning, VA-utredningsområde samt enskild VA-försörjning. En uppskattning av kostnad för anslutning till allmänt VA har tagits fram som stöd i vidare arbete med prioriteringsordning och planering av framtida kostnader. Redovisade kostnadsuppskattningar avser VA-huvudmannens kostnader. Slutligen föreslås en prioriteringsordning för utbyggnad av allmän VA-anläggning.

Datum

2023-11-17

6.2 Identifiera VA-planområden

VA-planområden identifieras som fastigheter som uppfyller nedan kriterium:

- Bostadsfastigheter med enskilda anläggningar för vatten och spillvatten, det vill säga fastigheter utanför VA-verksamhetsområde.
- Bostadsfastigheter är inte anslutna till den allmänna VA-anläggningen via avtal.
- Avstånd mellan bostadsfastigheter är ca 80 m eller mindre
- Fler än 10 bostadsfastigheter

Valet av fler än 10 bostadsfastigheter gjordes för att fånga upp områden som idag inte utgör ett större sammanhang men som vid ytterligare exploatering kan komma att bilda större sammanhang. Avståndet mellan fastigheter på 80 m valdes för att tidigare VA-utbyggnadsplan i Lerum utgått från denna radie. Vid analys av antalet fastigheter inom en begränsad yta gjordes ingen skillnad på fritidshus eller året-runt-boende eftersom de är likställda i LAV.

Under 2022 gjorde Länsstyrelsen i Västra Götaland ett arbete med att inom länet identifiera potentiella VA-planområden. Kartmaterial på områden som kan utgöra ett större sammanhang och som idag inte ligger inom verksamhetsområde skickades ut till kommunerna som ett stöd i arbetet med framtagande av vattentjänstplan. VA-planområden identifierade i föreliggande arbete har jämförts med områden identifierade av Länsstyrelsen. Efter jämförelsen kompletterades vattentjänstplanen med två VA-planområden från Länsstyrelsens framtagna material av potentiella 6§-områden.

6.2.1 Fastigheter inom VA-verksamhetsområde

Ett verksamhetsområde är det geografiska område inom vilket en eller flera vattentjänster har eller ska ordnas genom en allmän VA-anläggning. Ett verksamhetsområde kan vara begränsat till att bara gälla för en viss eller vissa vattentjänster. Det kan därmed finnas olika verksamhetsområden för vattenförsörjning, spillvatten och dagvatten.

I det beslut om verksamhetsområde som fastställs av kommunfullmäktige ska det framgå vilka fastigheter som verksamhetsområdet omfattar samt vilka vattentjänster som avses för varje fastighet. Vid större fastigheter kan det vara endast del av fastigheten som ingår i verksamhetsområdet. Vilken del som ingår framgår av den geografiska informationen.

Av LAV framgår följande gällande verksamhetsområden (Sveriges Riksdag, 2022):

Datum

2023-11-17

6§ Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen

- 1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och*
- 2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän va-anläggning.*

Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

7§ Av ett beslut om en allmän va-anläggnings verksamhetsområde ska det framgå vilka fastigheter som verksamhetsområdet omfattar.

Verksamhetsområdet fastslår gränsen för kommunens ansvarsområde gällande försörjning av vatten och avlopp.

Fastighetsägare inom ett verksamhetsområde har rätt att använda en allmän VA-anläggning om fastighetens behov av vattentjänsten inte kan tillgodoses på ett bättre sätt. VA-huvudmannen är enbart skyldig att ordna med den eller de vattentjänster som verksamhetsområdet avser.

Fastighetsägaren är avgiftsskyldig för vattentjänster inom verksamhetsområdet enligt gällande VA-taxa. Inom verksamhetsområdet gäller bestämmelser i LAV och kommunens allmänna bestämmelser för brukande av VA-anläggning (ABVA).

6.2.2 Fastigheter utanför VA-verksamhetsområden

Fastigheter som är belägna utanför verksamhetsområde för allmän VA-försörjning ansvarar för att ordna VA-försörjning på egen hand, med en s.k. enskild anläggning. Det är fastighetsägarens ansvar att se till att anläggningen uppfyller gällande myndighetskrav och det är miljöenheten som är tillsynsmyndighet för avloppsanläggningen.

Om en fastighet utanför verksamhetsområdet ansluts till den allmänna VA-anläggningen ska detta regleras genom avtal mellan VA-huvudmannen och fastighetsägaren. I avtalet regleras bland annat vattentjänsten/-erna, inkopplingspunkt, betalning av vattentjänsten/-erna och bestämmelse gällande brukande av anläggningen.

Datum

2023-11-17

6.2.3 Definition av större sammanhang

Vad som menas med ett större sammanhang i 6 § är inte definierat i lagen, men enligt Svenskt Vatten har 20–30 anslutna fastigheter bedömts vara ett riktvärde i förarbetet. Dock kan det räcka med färre fastigheter om bebyggelsen ligger samlad eller har ett samband med en allmän VA-anläggning. Om behovet för skydd av hälsa och miljö är stort kan även färre antal fastigheter räknas som ett större sammanhang (Svenskt Vatten, 2016). I ett fall prövat av både VA-nämnden och Miljööverdomstolen har dock en bebyggelsegrupp med endast 8 fastigheter ansetts utgöra ett större sammanhang med hänsyn till miljörekvisitet (MÖD 2010:28, 2010).

Hur stort område fastigheterna ska vara inom för att bedömas som större sammanhang är inte helt definierat. Enligt beslut BVa274/13 (2015) konstaterades att fastigheter på ett avstånd om 200 meter eller mer från övrig bebyggelse ska bedömas för sig då de inte anses ha ett samband med övrig bebyggelse. I tidigare VA-utbyggnadsplan har man utgått från en radie på 20–40 m mellan fastigheterna, dvs ett avstånd på 40–80 m. Med denna radie har ett flertal områden identifierats som VA-planområden. En närmare granskning av dessa VA-planområden har gjorts. Under denna granskning identifierades ytterligare områden, med något större radie, som valts ut med hänsyn till områdenas bebyggelsestruktur och antalet fastigheter.

6.3 Bedömning av risk för människors hälsa samt miljö

De VA-planområden med 11 fastigheter eller fler som identifierades med GIS-analysen har sedan vidare bedömts med hänsyn till risk för människors hälsa och miljö från enskilda avloppsanläggningar. I bedömning av dessa risker ingår ett flertal områden som inte anges vara större sammanhang, men som enligt tidigare domstolsbeslut kan vara aktuella för anslutning till allmän VA-anläggning vid uppenbar risk för människors hälsa eller miljö.

Enligt förarbeten till vattentjänstlagen, prop. 2005/07:78 s 45, krävs att den allmänna VA-anläggningen förväntas att förhindra eller åtminstone väsentligt motverka påtagliga olägenheter för att miljöskyddsrekvisitet ska vara uppfyllt. Enligt förarbeten måste utgångspunkten för bedömning av miljöskyddsrekvisitet vara vilka påtagliga olägenheter för miljön som föreligger samt hur de aktuella olägenheterna kan nedbringas (Beslut BVa 74 Va 274/13, 2015).

Enligt beslut BV74 Va 274/13 (2015) räcker det med att det föreligger en inte obetydlig risk för olägenheter för människors hälsa för att hälsoskyddsrekvisitet skall vara uppfyllt. För att hälsoskyddsrekvisitet ska gälla behöver en allmän VA-anläggning inte förväntas påtagligt minska föreliggande olägenheter (Dom 2018-01-25, 2018). Vidare kan inte några särskilda krav på olägenheternas omfattning utläsas ur förarbetena till vattentjänstlagen (Dom 2018-01-25, 2018).

Datum

2023-11-17

6.3.1 Länsstyrelsens GIS-stöd för planering och tillsyn av små avlopp

Vid bedömning av risk för människors hälsa samt miljö används Länsstyrelsens GIS-stöd för prövning och tillsyn av små avlopp. Metodik för GIS-stödet presenteras i Bilaga 3.

GIS-stödets bedömning av risk för människors hälsa samt miljö är utformad på ett sätt som även gör den möjlig att använda vid exempelvis VA-planering och tolkning av 6 § i lagen om allmänna vattentjänster (WSP Sverige AB, 2018). Utgångspunkten för analysen är behov av allmänt dricks- och spillvatten utifrån 6 § i LAV. Behovet av allmänna dagvattentjänster får studeras närmare vid planering av eventuell utbyggnad av VA-anläggningen.

Syftet med GIS-stödet är att skapa förutsättningar för en skälig, rättssäker och nationell likriktad bedömning av skyddsnivå enligt 2 kap 3 § miljöbalken vid prövning av små avlopp (Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2019). GIS-stödet utgörs av kartor som visar bedömd risk för påverkan på recipient till följd av belastning från ett tillkommande avlopp. Kartorna för hela landet har tagits fram genom riskbedömningar utifrån lagstiftarens anvisningar om kriterier för bedömning av hög skyddsnivå, bestämmelser om miljö kvalitetsnormer (MKN) samt utifrån retention (bibehålla). GIS-stödet inkluderar bland annat vattenrelaterade skyddsvärden, jordart, jorddjup, källfördelning av belastning på recipienten, vattenförekomsternas status och miljö kvalitetsnorm. Alla dessa faktorer vägs samman och presenteras med olika färgkoder för respektive fosfor, kväve och hälsoskydd. I GIS-stödet har endast kvalitetssäkrat dataunderlag framtaget för hela landet använts.

I GIS-stödet bearbetas följande faktorer:

- Vattenmyndigheternas statusklassning avseende näringsämnen
- Miljö kvalitetsnorm för ytvatten
- Källfördelning näringsämnesbelastning recipienter
- Jordart
- Jorddjup
- Topografiska förutsättningar (topografiskt avstånd)
- Hydrologiska förutsättningar (tillrinningsområdesstorlek)
- Skyddade områden (Natura 2000, nationalpark etc.)
- Bebyggelse vid strandlinje
- Beslutade vattenskyddsområden
- Allmänna badplatser

Riskbedömningen (0–4) är en sammanvägning av olika kriterier och presenteras genom en färgskala från grönt till rött, se Tabell 1. Bedömningen utgår ifrån att avloppsvatten före utsläpp renas till normal skyddsnivå (Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2019). För risknivå 0–2 bedöms rening som uppfyller normal skyddsnivå som tillräcklig, för risknivå 3–4 bör högre krav på rening ställas. En

Datum

2023-11-17

hög riskklass innebär att höga krav på rening alternativt skyddsåtgärder för att begränsa risk för smittspridning bör ställas. En skyddsåtgärd som kan vara aktuell vid hög riskklass är att ansluta fastigheterna till den allmänna VA-anläggningen, som på ett betryggande sätt minimerar risken för människors hälsa och miljö i området.

Tabell 1. Riskbedömningens färgskala. DARO = delavrinningsområde och specifikt vatten = närmaste belägna vattenområde (Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2019).

0	Ett avlopp riskerar inte påverka vatten inom DARO eller lokalt vatten
1	Ett avlopp har väldigt liten risk att påverka vatten inom DARO eller lokalt vatten
2	Ett avlopp har liten risk att påverka vatten inom DARO eller lokalt vatten
3	Ett avlopp riskerar att påverka vatten inom DARO eller lokalt vatten
4	Ett avlopp har stor risk att påverka vatten inom DARO eller lokalt vatten

6.3.2 Dricksvattenkapacitet

I Länsstyrelsens GIS-stöd ingår inte kapacitet av vatten i de enskilda anläggningarna. Inte heller kommunen har någon god kännedom om vattenkapacitet i enskilda anläggningar vilket medför att denna parameter har en marginell roll i bedömningen av framtida VA-försörjning.

6.4 Övriga bedömningsgrunder

Uppgifter som inte finns i GIS-stödet och som är intressanta vid bedömning av skydd för människans hälsa och miljö är t.ex. förorenad mark från EBH-kartan vilket har kontrollerats genom kartmaterial. Det finns osäkerhet i bedömningar i GIS-stödet och ska därför kompletteras med en bedömning av lokala förutsättningar. Kommunen har ofta lokal kännedom som är viktig i bedömningen av behov av verksamhetsområde, exempelvis status på enskilda avloppslösningar, påverkan på grundvatten och förslag till vattenskyddsområden.

Datum

2023-11-17

7 Bedömning av behov för VA-försörjning

Vid bedömning av VA-försörjning enligt 6§ LAV har följande aspekter tagits hänsyn till:

- Identifiera fastigheter där större sammanhang föreligger
- Bebyggelsestryck inom området
- Bedömning av risk för människors hälsa
- Bedömning av risk för miljö med hänsyn till fosfor och kväve
- Bedömning av dricksvattenkapacitet

I Bilaga 4 framgår bedömningsgrunder för ovan aspekter och poängsättning. Varje aspekt har poängsatts till 1–4, där höga poäng indikerar behov av VA-försörjning i större sammanhang. Högsta möjliga poängsumma är 24. Nedan aspekter är även beaktade, dock utan poängsättning:

- Närhet till befintligt verksamhetsområde
- Framtida vattenskyddsområde

I arbetet har utgångspunkten varit att bebyggelsen måste vara i ett större sammanhang för att behov av allmän VA-försörjning ska föreligga. Gällande risken för människors hälsa har en stor risk ansetts som skäl till att behov av kommunal VA-försörjning ska föreligga. Gällande risk för miljö har det ansetts att risken påtagligt måste minskas vid anslutning till allmänt VA för att behov av kommunal VA-försörjning ska föreligga. Hänsyn har också tagits till områden som ligger i anslutning till befintligt verksamhetsområde, detaljplaner som anger kommunal VA-försörjning samt pågående planering för kommunal VA-försörjning.

De fem första aspekterna är poängsatta och de övriga är beaktade vid val av föreslagen VA-försörjning. Se sammanställning av poäng för samtliga områden i Bilaga 6.

Datum

2023-11-17

8 Förslag till VA-försörjning

För att klassificera VA-planområdets behov av VA-försörjning har indelning gjorts enligt följande 3 kategorier:

- VA-utbyggnadsområde
 - Områden där det finns ett behov av allmän VA-försörjning enligt 6 § alternativt att berörda fastighetsägare kan presentera en VA-lösning som är godtagbar.
- VA-utredningsområden
 - Områden som idag inte är i behov av allmän VA-försörjning men där det finns kunskap om att förhållanden kan förändras i framtiden, t.ex. framtida risk för människors hälsa (framtida vattenskyddsområden).
- Enskilt VA-område
 - Områden där enskild VA-försörjning bedöms vara lämplig även i framtiden.

Identifierade VA-planområden och föreslagna VA-försörjning redovisas i Bilaga 6.

8.1 Föreslagna VA-utbyggnadsområden

Gemensamt för områden som klassificerats som VA-utbyggnadsområde är att de uppfyllt en eller flera av följande punkter:

- Befintliga fastigheter ligger i närheten (mindre än ca 100 m) av verksamhetsområde
- Pågående planering/projektering för kommunal VA-försörjning
- Större sammanhang, vilket har definierats som fler än ca 20 fastigheter
- Stort behov med hänsyn till skyddet av människans hälsa och miljö

VA-utbyggnadsområden har behov av att lösa VA-försörjningen i ett större sammanhang. I den tidigare lagstiftningen så innebar det alltid att fastigheterna anslöts till allmän VA-anläggning och att verksamhetsområdet utökades för att inkludera dessa fastigheter. Med lagstiftningen som kom 2023-01-01 så är det möjligt för fastighetsägare inom området att presentera en annan VA-lösning för området som är godtagbar för skyddet av människors hälsa och miljö.

Om miljöenheten anser att denna VA-lösning uppfyller kraven enligt gällande lagstiftning så kan kravet på människors hälsa och miljö uppfyllas med enskild VA-försörjning. Det innebär att kommunen inte behöver anlägga allmän VA-anläggning och utöka verksamhetsområdet. Den här typen av förslag från fastighetsägare kan fångas upp i samrådet och/eller i granskning av planen. I arbetet med denna vattentjänstplan har kommunen inte vetskap om att andra lösningar än utbyggnad av allmän VA-anläggning skulle vara aktuellt. Tabell 2 - Tabell 4 presenterar identifierade VA-planområden och klassificering av dessa utifrån bedömningsgrund och poängsättning presenterad i Bilaga 4. Antalet föreslagna VA-utbyggnadsområden är 19 st, se Tabell 2.

Datum

2023-11-17

Tabell 2. VA-utbyggnadsområden där det bedöms finnas ett behov av allmän VA-försörjning enligt 6 §, sortering efter total poängsumma.

VA- utbyggnadsområden				
Totalsumma poäng	Område, namn	Område, nr	Antal befintliga fastigheter	Kommentar
19	Alsjön-Kroksjön	8	142	Projektering pågår
15	Gorås	7	53	Risk för påverkan på grundvatten
14	Slätthult	15	85	Tillsyn – år 2018
13,5	Sågarehagen	13	28	
13,5	Hjortås	34	31	Tillsyn år 2019. Vattenprover från 2022 visar blyhalt i brunn
13	Lillebo	30	33	I anslutning till befintligt verksamhetsområde
13	Åsen	18	47	Utbyggnad 2028–2030 i befintlig plan, tillsyn år 2019. Vattenprover från 2022 visar blyhalter varav minst en är från nyborrad brunn.
12,5	Sandkullen	14	43	
12,5	Trångaliden	21	13	I anslutning till befintligt verksamhetsområde
11	Knavravägen	19	21	Utbyggnad 2024–2025 i befintlig plan
11	Lindåshage	44	41	I anslutning till befintligt verksamhetsområde
11	Ryggebol industriområde	51	35	Utbyggnad 2028–2030 i befintlig plan
10	Hyacint- och Tussilagovägen	4	37	I anslutning till befintligt verksamhetsområde
10	Norr om Slätthult	6	60	Utbyggnad 2026–2029 i befintlig plan
10	Norra Aggetorp	10	66	Tillsyn – år 2016
9,5	Hörnemossevägen	11	20	I anslutning till befintligt verksamhetsområde, tillsyn år 2016
9,5	Brattåsvägen	28	25	I anslutning till befintligt verksamhetsområde
9	Norra Drängsered	5	16	I anslutning till befintligt verksamhetsområde
8	Oryd Väst	24	12	I anslutning till befintligt verksamhetsområde

Datum

2023-11-17

Enligt Tabell 2 finns ett antal områden klassificerade som VA-utbyggnadsområden som har relativt låga poäng. Bedömning av dessa baseras på att de ligger i direkt anslutning till befintligt verksamhetsområde.

8.2 Föreslagna VA-utredningsområden

Det pågår ett arbete i kommunen att se över möjligheten att öka produktionen av dricksvatten. Ett förslag som diskuteras är att anlägga ett nytt vattenverk och använda Mjörn som ny råvattentäkt. Om Mjörn ska vara en råvattentäkt är det viktigt att säkerställa vattenkvaliteten i sjön. En åtgärd kan vara att minimera utsläpp av avloppsvatten från enskilda brunnar inom framtida vattenskyddsområde. Därför bör VA-planområden som ligger 300 m från Mjörn utredas vidare för att belysa dess behov av allmänna vattentjänster om Mjörn blir en råvattentäkt.

Det finns VA-planområden som klassas som större sammanhang men där behovet av allmänna VA-lösningar är oklart på grund av genomförd tillsyn av miljöenheten. Godkända avloppslösningar vid tillsyn inom 10 år får anses uppfylla kravet för människors hälsa och miljö. Dock kan det finnas behov att utreda behovet i framtiden för att säkerställa skyddskravet.

Antalet föreslagna VA-utredningsområden är 13 st, se Tabell 3.

Tabell 3. VA-utredningsområden som idag inte är i behov av allmän VA-försörjning enligt 6 § men där det finns kunskap om att bedömning kan förändras i framtiden, sortering efter total poängssumma.

VA-utredningsområden				
Totalsumma poäng	Område, namn	Område, nr	Antal befintliga fastigheter	Kommentar
14,5	Tolsjöhult	45	42	Tillsyn år 2019
14	Lindskogen	12	53	Många slutna tankar för WC
13,5	Gamla Björboholmsvägen	9	28	Ev. vattenskyddsområde Mjörn
13	Ytterstad	31	55	
12	Sunnerö	1	21	Ev. vattenskyddsområde Mjörn
12	Gallvik	52	30	Ev. vattenskyddsområde Mjörn
11,5	Boden	43	11	Ev. vattenskyddsområde Mjörn
10,5	Hjällsnäsviken	2	12	Ev. vattenskyddsområde Mjörn, tillsyn år 2017
10,5	Huvden	36	11	Ev. vattenskyddsområde Mjörn
10	Knavaåsa	20	36	
9	Jutagården	40	20	Tillsyn år 2020
9	Rämnå	46	18	Ev. vattenskyddsområde Mjörn, tillsyn år 2020
8	Krokamad	22	11	Ev. vattenskyddsområde Mjörn tillsyn år 2018

Datum

2023-11-17

I Tabell 3 finns områden klassificerade som VA-utredningsområden med relativt höga poäng. Dessa VA-anläggningar har haft tillsyn under de senaste åren och bedöms därför vara godkända i ca 10 år till och är därför ej prioriterade som VA-utbyggnadsområden.

8.3 Föreslagen fortsatt enskild VA-försörjning

För VA-planområden där VA-lösningen fortsatt föreslås vara enskild, se Tabell 4, är det viktigt att vara aktsam så att identifierade områden inte bildar ett större sammanhang då föreslagen VA-försörjning då kan komma att ändras.

Tabell 4. Enskilda VA-områden där enskild VA-försörjning bedöms vara lämplig även i framtiden utifrån nu kända förhållanden, sortering efter total poängsumma.

Enskilda VA-områden				
Totalsumma poäng	Område, namn	Område, nr	Antal befintliga fastigheter	Kommentar
12	Övre Hålan	38	13	Tillsyn år 2021
12	Toleryd	39	12	Miljöenheten kommer genomföra tillsyn under 2023
11,5	Trulsedamm	29	22	Tillsyn år 2017
10,5	Gategården	23	13	Tillsyn år 2017
10	Vilhelmsberg	41	11	Tillsyn år 2017
10	Härskogsvägen	48	20	Tillsyn år 2018
10	Brunstorp	50	22	Från Länsstyrelsens arbete 2022
9,5	Östad	33	16	Tillsyn år 2016
9	Stannum	3	23	Väntan på nytt VV
9	Överås	17	25	
9	Högås	26	27	Tillsyn år 2019
9	Lerum-Stålebo	42	12	
9	Stålebo	49	20	Från Länsstyrelsens arbete 2022
8,5	Skattegården	35	11	
8,5	Kopparås	37	18	Tillsyn år 2016
8	Ryggebol	16	15	Tillsyn år 2019
8	Skrapeberget	27	13	Tillsyn år 2017
8	Hoppet	32	15	Tillsyn år 2018
7,5	Oryd Öst	25	16	
7	Ekarnas väg	47	17	Tillsyn år 2018

Datum

2023-11-17

9 Utbyggnadsordning av allmän VA-anläggning

Ett förslag till prioriteringsordning har gjorts med hänsyn till poängbedömning och pågående planering. Tabell 5 redovisar föreslagen prioriteringsordning av föreslagna VA-utbyggnadsområden.

Tidplanen för utbyggnaden av VA-anläggning till utbyggnadsområden är inte känd eftersom investeringsutrymme över tid för den här typen av investeringar inte är definierad. Tidplan för VA-utbyggnad kan också behövas samordnas med övrig planering i kommunen.

Tabell 5. Prioriteringsordning för föreslagna VA-utbyggnadsområden med motivering till utbyggnadsordning. Ordningen är preliminär och gjord utifrån nu kända förutsättningar.

Prioritering	VA-utbyggnadsområde	Motivering
1	Alsjön-Kroksjön	Flera enskilda brunnar har dålig vattenkvalitet, risk för hälsa. Området ligger i projekteringsfasen för kommunalt VA.
2	Knavravägen	Har sedan tidigare planerats för utbyggnation av VA. Ligger nära Sävån. Ligger nära befintliga VA-huvudledningar samt områdena nedan (Ryggebol industriområde samt Åsen).
3	Ryggebol industriområde	Har sedan tidigare planerats för utbyggnation av VA. Ligger nära Sävån. Ligger nära befintliga VA-huvudledningar samt områdena ovan och nedan (Knavravägen samt Åsen).
4	Åsen	Har sedan tidigare planerats för utbyggnation av VA. Ligger nära Sävån. Högt bebyggelsetryck. Många fastigheter med bristfälliga enskilda avloppsanläggningar med förbud som träder ikraft framöver. Ligger nära befintliga VA-huvudledningar samt områdena ovan (Knavravägen samt Ryggebol industriområde). Även blyhalter i vattenbrunn(ar) varav minst en från nyborrad brunn och nytt hus.
5	Hjortås	Blyhalter i vattenbrunn(ar)
6	Norr om Slätthult	Har sedan tidigare planerats för utbyggnation av VA. Delvis detaljplanerat område. Ligger nära befintliga VA-huvudledningar samt områdena ovan (Knavravägen samt Ryggebol industriområde).
7	Gorås	Enligt poängbedömning
8	Lillebo	Enligt poängbedömning
9	Trångaliden	Enligt poängbedömning. Kan behöva prioriteras upp pga närhet till Mjörn.
10	Lindåshage	Enligt poängbedömning

Datum

2023-11-17

Prioritering	VA-utbyggnadsområde	Motivering
11	Hyacint- och Tussilagovägen	Enligt poängbedömning
12	Norra Aggetorp	Enligt poängbedömning
13	Hörnemossevägen	Enligt poängbedömning
14	Brattåsvägen	Enligt poängbedömning
15	Norra Drängsered	Enligt poängbedömning
16	Oryd Väst	Enligt poängbedömning
17	Slätthult	Miljöenheten har nyligen genomfört tillsyn, fastighetsägare har förbättrat situationen med enskilda avlopp.
18	Sågarehagen	Miljöenheten kommer att genomföra tillsyn under 2023.
19	Sandkullen	Miljöenheten kommer att genomföra tillsyn under 2023.

Datum

2023-11-17

10 Kostnadsbedömning för utbyggnad av allmän VA-anläggning

För utredda områden har dels totalsumma för utbyggnad av lokalt VA-ledningar tagits fram inklusive överföringsledningar (ÖFL) till respektive områden, dels kostnad per ansluten fastighet exklusive överföringsledningar till området. Indata och metodik för kostnadsuppskattning redovisas i Bilaga 4. Kostnadsuppskattning för samtliga VA-planområden redovisas i Bilaga 7.

10.1 Uppskattade kostnader för prisnivå 2023

Kostnadsuppskattning för utbyggnad av allmänt VA till föreslagna VA-utbyggnadsområden redovisas i Tabell 6.

Tabell 6. Kostnadsuppskattning för föreslagna VA-utbyggnadsområden. Redovisade uppskattade kostnader innefattar dels kr/fastighet då enbart lokalt ledningsnät tas med i beräkningen, dels totalkostnad när lokalt ledningsnät inklusive överföringsledningar (ÖFL) innefattas.

Område	Kostnad, tkr/fastighet (endast lokalt ledningsnät)	Totalkostnad tkr (lokalt ledningsnät och ÖFL)
4, Hyacint- och Tussilagovägen	610	22 700
5, Norra Drängsered	280	4 500
6, Norr om Slätthult	290	17 200
7, Gorås	540	63 200
8, Alsjön-Kroksjön	460	70 300
10, Norra Aggetorp	620	55 700
11, Hörnemossevägen	690	13 700
13, Sågarehagen	860	72 000
14, Sandkullen	1 120	93 200
15, Slätthult	870	99 200
18, Åsen	340	21 700
19, Knavravägen	820	17 300
21, Trångaliden	670	8 800
24, Oryd Väst	2 800	34 100
28, Brattåsvägen	1 130	28 300
30, Lillebo	670	22 000
34, Hjortås	1 150	47 500
44, Lindåshage	790	32 300
51, Ryggebol industriområde	430	25 500
Totalsumma	15 140	749 200
Medelsumma per fastighet	797	39 400

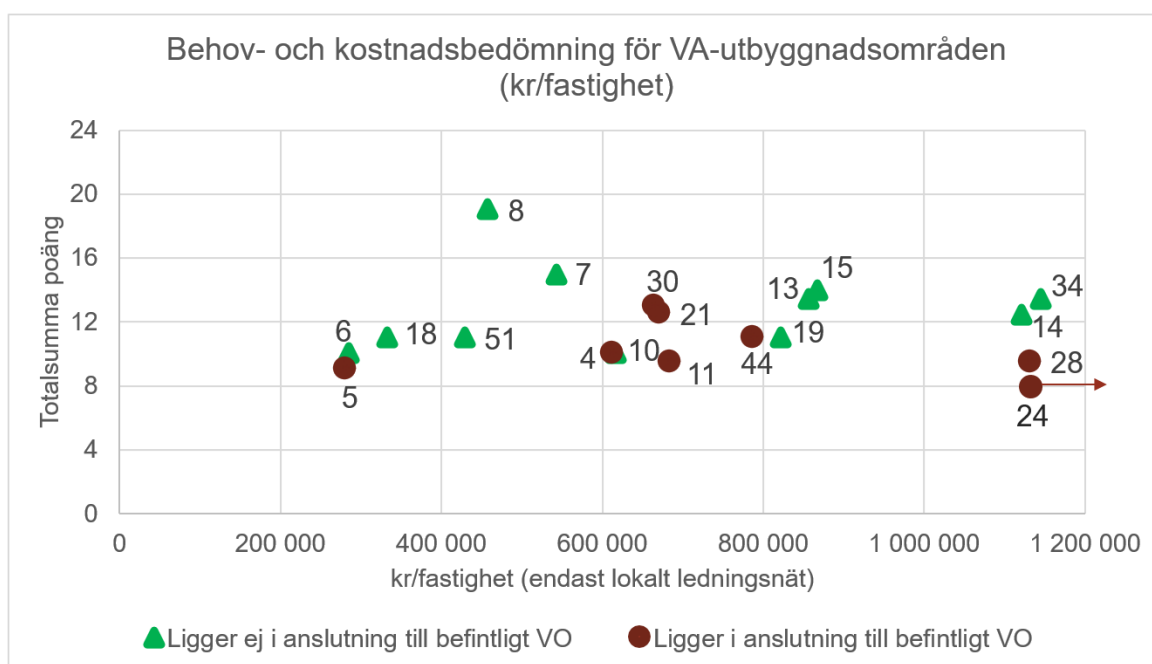
Datum

2023-11-17

Lerums kommun har stora utmaningar vad avser att bygga ut allmänna VA-anläggningar till ovan VA-utbyggnadsområden.

Med hänsyn till utbyggnad av det lokala ledningsnätet och kostnader per fastighet finns ett behov av att kommunens anläggningsavgift ses över.

Figur 9 och Figur 10 redovisar kostnader ställt mot totalsumma som området mottagit i poängbedömning.

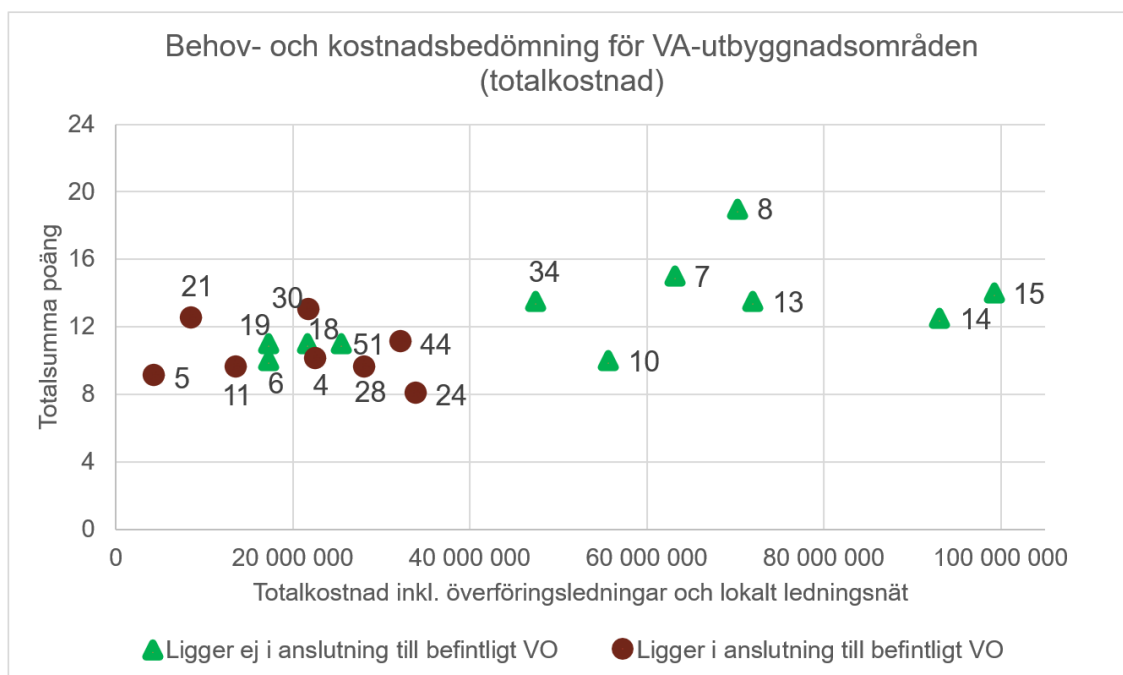
Figur 9. Kostnadsbedömning av VA-utbyggnadsområden med totalsumma av poäng på y-axeln och kostnad för det lokala ledningsnätet på x-axeln. VO avser verksamhetsområde.

I Figur 9 hamnar de områden med förhållandevis låg kostnad i vänstra delar av diagrammet. De som även har en hög totalsumma, dvs ett högt behov av anslutning till allmänt VA, kombinerat med en låg kostnad hamnar i övre vänstra kvadranten.

Områden med höga poäng och relativt låga kostnader är bl.a. Alsjön-Kroksjön och Gorås (område 8 respektive 7). Kostnaden i figuren är enbart redovisad för det lokala ledningsnätet exklusive överföringsledningar.

Datum

2023-11-17

Figur 10. Kostnadsbedömning av VA-utbyggnadsområden med totalsumma av poäng på y-axeln och kostnad för det lokala ledningsnätet samt överföringsledningar på x-axeln. VO avser verksamhetsområde.

I Figur 10 hamnar de områden med förhållandevis låg kostnad i vänstra delar av diagrammet. De som även har en hög totalsumma hamnar i övre vänstra kvadranten. Kostnaden redovisas som totalkostnad vilket innefattar både lokalt ledningsnät samt överföringsledningar till området.

I Figur 10 kan ses att många av de områden som ligger i anslutning till befintligt verksamhetsområde (markerade med bruna prickar i diagrammet ovan) därför får relativt låga totalkostnader jämfört med de områden som ligger längre från verksamhetsområdet (markerade med gröna prickar i diagrammet ovan).

10.2 Kostnader för enskilda fastighetsägare

Kostnad för den enskilde fastighetsägaren styrs av VA-taxan och avgifter kan förändras fram tills att anslutning för fastigheten blir aktuell. Vad kostanden blir för enskild fastighetsägare som ansluts till en gemensamhetsanläggning är beroende på medlemmar i gemensamhetsanläggningen. Aktuella kostnader finns redovisade i VA-taxan som finns publicerad på kommunens hemsida.

Kostnader för anläggningsarbete och material inom den egna fastigheten bekostas av varje enskild fastighetsägare.

Datum

2023-11-17

11 Åtgärder på allmän VA-försörjning vid skyfall

Följande kapitel beskriver åtgärder för att kommunens allmänna VA-anläggningar ska kunna säkerställa sin funktion vid skyfall.

Figur 11. Bild tagen i Nyebroparken efter den regniga hösten 2006. (Foto från Lerums klimatanpassningsplan) (Lerum kommun, 2015).

11.1 Skyfallskartering och riskanalys

Lerums kommun genomförde en skyfallskartering 2019. Skyfallskarteringen innehåller ett scenario med 400 års återkomsttid och en klimatfaktor på 1,4. Detta scenario används vid analyser av dricksvattenanläggningar som klassas som samhällskritisk verksamhet. De dricksvattenanläggningar som har omfattats av analysen är vattenverk (inklusive råvattenintag), dricksvattenreservoarer och tryckstegringsstationer.

VA-enheten har under våren 2020 undersökt riskerna för dricksvattensystemet vid påverkan av skyfall. Det som har analyserats är påverkan av vattennivåer vid anläggning samt tillgängligheten till anläggningarna. Även övriga VA-anläggningar har undersökt hur de påverkas av skyfall.

Datum

2023-11-17

11.2 Konsekvenser vid skyfall

Vid skyfall med ett regn med återkomsttid på 400 år är alla dagvattenanläggningar fulla och all nederbörd avrinner via markytan och ansamlas vid lågpunkter. Eftersom Lerum har en stor andel tillskottsvatten i spillvattensystemet kommer även spillvattensystemet vara hårt belastad.

Det finns stor risk för översvämning av fastigheter och mark. Många vägar kommer vara oframkomliga. Alla vattendrag och sjöar kommer troligen att ha höga vattennivåer och det finns en ökad risk för skred. Vid kraftig nederbörd finns det risk för elavbrott, vilket påverkar framför allt driften av verken och pumpstationer. Även risken för driftstörningar på internetuppkoppling ökar vid skyfall.

11.3 Påverkan på vattentäcker vid skyfall

VA-enheten har under våren 2020 undersökt riskerna för påverkan på råvattnet på grund av översvämningar orsakade av skyfall. En risk som har identifieras är nödavledning från spillvattenpumpstationer till råvattentäkt, Öxsjön-Stora Stamsjön.

11.3.1 Åtgärder

Pumpstationen avleder spillvatten från ett område som ligger inom verksamhetsområde med relativt nya vatten- och avloppsanläggningar. Eftersom VA-systemet är nytt har området inga kombinerade ledningar och i dagsläget inte heller mycket tillskottsvatten, då ledningarna är i gott skick. De pumpstationer som finns har bra kapacitet jämfört med anslutningsförhållande. Vid driftstörningar tar det lång tid för vattnet att nå en kritisk nivå för nödavledning. Det finns larm i pumpstation som indikerar pumpfel och hög nivå. Detta ger verksamheten tid att åtgärda felet innan nödavledning hinner ske.

11.4 Påverkan på dricksvattenanläggningar vid skyfall

11.4.1 Risker

VA-enheten på Lerums kommun har under våren 2020 utrett hur dricksvattenanläggningar inom kommunen som kan komma att påverkas av översvämningar till följd av skyfall.

Följande risker har identifierades på dricksvattensystemet vid skyfall:

- Råvattenpumpstation vid Lerums vattenverk kan få stående vatten upp till en halvmeter utanför byggnaden.
- Lågreservoaren i Sjövik ligger så lågt att vatten kan bli stående kring den.
- Några tryckstegringsstationer kommer få vatten stående kring sockeln (10–30 cm) men enbart en station kan få upp till 50 cm vatten stående mot byggnaden. Denna vattenmängd kan uppstå redan vid ett klimatanpassat

Datum 2023-11-17

50-årsregn. Man bör därför gå vidare med att se på vilka åtgärder som kan vara lämpliga att genomföra för att minska stationens känslighet.

- Översvämning av vägar fram till dricksvattenanläggningarna kan påverka framkomligheten till dem. Översvämningarna bedöms dock inte så allvarliga att det inte går att komma fram.
- Om det sker elavbrott så påverkar det drift av vattenverk och tryckstegringsstationer.

11.4.2 Åtgärder

Enligt karteringen kan ett klimatanpassat 400-årsregn leda till att det blir kvarstående vatten på baksidan av råvattenstationen till Lerums vattenverk. Detta borde dock kunna åtgärdas genom förändringar i terrängen för att leda bort vattnet.

En översvämningsrisk vid reservoarer är att vatten trycks in genom de bräddningsledningarna som finns på anläggningen. I Lerum har samtliga bräddningsledningarna backventiler för att undvika detta. Det finns en lågreservoar som kan vara extra utsatt för inträngande vatten. Översvämning här kan leda till att vattnet blir förorenat. Förslag på åtgärder kan vara att höja kanterna runt anläggningen eller att ändra marknivåerna för att hålla ute vattnet.

Stående vatten kring sockeln vid tryckstegringsstationer bedöms inte utgöra någon risk för inträngande vatten som kan förorena dricksvatten. Det bedöms inte heller påverka driften av stationen eftersom elförsörjning och automation är på en betydligt högre nivå. Det finns dock en tryckstegringsstation som ligger i farozonen och förslag på åtgärder kan vara att höja kanterna runt anläggningen eller att ändra marknivåerna för att hålla ute vattnet.

De största riskerna med översvämning kopplat till tryckstegringsstationer är att anläggningen blir strömlös pga vatten i elektriska komponenter. Vatten kan då inte tryckas ut i ledningsnätet och det blir trycklöst, vilket kan leda till att föroreningar kommer in i ledningsnätet. Det finns dock tre mobila reservkraftaggregat som kan köras ut till de viktigaste tryckstegringsstationerna. Vid tryckbortfall är det viktigt att spola och desinficera ledningssystemet innan idrifttagning.

Vid elavbrott finns det reservkraft för de väsentliga delarna inom dricksvatten-systemet. Lerum har tagit fram en rutin kring hur reservkraften ska prioriteras och användas för att minimera riskerna för avbrott av dricksvattenförsörjningen. Lerums kommun har även en rutin för nödvattenförsörjning av kommunen.

11.5 Risker för inläckage av förorenat vatten i dricksvattensystemet

Det finns även driftfall vid normal drift då grundvatten alternativt spillvatten kan tränga in i vattenledningen och förorena vattnet. Det gäller främst vid trycklösa vattenledningar vid läckor eller avbrott på elförsörjningen. Lerums kommun har

Datum 2023-11-17

rutiner för att undvika föroreningar i dricksvattennätet samt hur det ska hanteras om det uppstår förorenat vatten.

VA-enheten har under våren 2020 undersökt vilka risker det finns för inläckage av förorenat vatten i dricksvattensystemet vid översvämning och förslag till åtgärder. Resultat av arbetet sammanfattas:

- Översvämningar kan orsaka skred, vilket kan påverka/förstöra de ledningar som ligger inom området och därmed kan föroreningar ta sig in i ledningarna. Om vattenledningar ligger inom skredkänsliga områden bör åtgärder läggas in i förnyelseplaneringen och ledningar flyttas om det är möjligt.
- För att förhindra inläckage av förorenat vatten i dricksvattennätet kan ledning bytas på vissa utsatta platser, t.ex. där det är förorenad mark. Detta kan läggas in i förnyelseplaneringen för att uppmärksammas och få en högre prioritet.
- För att minska riskerna med inläckage bör inte nya vattenledningar anläggas i vattensjuka områden.
- Rätt material på ledningar bör väljas redan när ledningar läggs i mark med hänsyn till exempel markföroreningar.

11.6 Påverkan på spillvattensystemet vid skyfall

Lerums kommun har en stor mängd tillskottsvatten som läcker in i spillvattensystemet via felkopplingar av rännstensbrunnar och dagvattenserviser, otäta spillvattenledningar, brunnar och bräddledningar. Vid skyfall kommer spillvattensystemet vara hårt belastat av tillskottsvatten. Det innebär att det finns stor risk för översvämning och bräddning till recipient. Vid dessa tillfällen kommer spillvatten som bräddas vara utspätt med stora delar tillskottsvatten.

Vid höga nivåer i recipienter finns en risk att vatten tränger in i spillvattenpumpstationer om bakvattenventil saknas.

För att kunna identifiera och åtgärda tillskottsvatten på spillvattensystem är det viktigt att ha en förnyelseplanering för befintligt ledningsnät. Lerum har påbörjat att ta fram en förnyelseplan för befintlig VA-system som planeras färdigställas under 2023.

11.7 Påverkan på avloppsverk vid skyfall

Lerums kommun avleder allt avloppsvatten till Ryaverket förutom ett mindre reningsverk i Sjövik som planeras tas ur drift 2024–2025.

Miljötilståndet som togs i anspråk 2021 innebär att Gryaabs kan behandla avloppsvatten från ägarkommunerna fram till år 2037. Ett av villkoren som måste uppfyllas för tillståndet (villkor nummer 18) är att ”Avloppsverkets byggnader och tekniska utrustning ska vara utformade för att klara minst ett 100-årsregn utan väsentliga störningar”.

Datum

2023-11-17

Under 2021 genomförde Gryaab en skyfallsutredning för att säkerställa villkoret. Utredningen visade att djupt vatten kan bli stående i flera timmar inne på Ryaverkets område efter ett skyfall, då det finns flera lågpunkter på området som inte kan avleda vatten nedströms med självfall, utan behöver tömmas av dagvattennätet. En fördjupad riskanalys gjordes för att identifiera var vatten kan börja läcka in och vilken utrustning som då kan komma till skada. Mindre åtgärder så som byte av portar, tillfälliga barriärer, är genomförda och planeras. Åtgärdernas syfte är att skydda komponenter och anläggningsdelar för att säkerställa återgång till normal drift omgående efter avslutat skyfall.

För tunnelsystemet är det framför allt tunnelpåslagen som är utsatta för stor översvämningsrisk vid skyfall. Ett flertal tunnelpåslag riskerar att bli otillgängliga vid skyfall på grund av stora vattenvolymer som samlas mot portarna. I Gryaabs fortsatta arbete prioriteras åtgärder för tunnelpåslag som annars kan innebära väsentlig störning av reningsverkets funktion samt risker för tunnarnas funktion gällande transport av avloppsvatten till reningsverket.

Gryaabs tunnelsystem är inte byggt för att ta emot och avleda skyfallsflöden till Ryaverket vilket innebär att påverkan uppströms ledningsnätet fortfarande kommer att vara stor.

11.8 Påverkan på dagvattenanläggning vid skyfall

Dagvattensystem dimensioneras efter återkomsttid för regn. Val av dimensionerande återkomsttid på regn för dagvattensystem avgör hur stor del av dagvattnet som kan tas om hand i dagvattenanläggningen.

Dagvattensystem dimensioneras i tre nivåer:

1. Återkomsttid för fylld rörledning, så kallad hjässdimensionering.
2. Dagvattnet når markytan, så kallas markdimensionering.
3. Kritisk nivå när dagvattnet når byggnader med skador på dessa som följd.

Vid dimensionering av nya dagvattensystem används rekommenderat minimikrav på återkomsttid från Svenskt Vattens publikation P110, vilka redovisas i Tabell 7. Enligt Lerum kommuns dagvattenstrategi (2015) ska SMHI:s aktuella rekommendationer för klimatfaktor användas vid dimensionering av dagvattenflöden.

Tabell 7. Minimikrav på återkomsttider för regn vid dimensionering av nya dagvattensystem (Svenskt Vatten, 2019)

Nya duplikatsystem	VA-huvudmannens ansvar		Kommunens ansvar
	Återkomsttid för regn vid fylld ledning	Återkomsttid för trycklinje i marknivå	Återkomsttid för marköversvämnning med skador på byggnader
Gles bostadsbebyggelse	2	10	> 100 år
Tät bostadsbebyggelse	5	20	> 100 år
Centrum- och affärsområden	10	30	> 100 år

Datum

2023-11-17

Uppdelningen för olika typer av områden görs baserat på möjligheten att, utan allvarliga konsekvenser, hantera ytliga dagvattenvolymer. För tät bostadsbebyggelse är rekommendationen enligt P110 att dagvattensystemet ska klara att hantera ett regn med 20 års återkomsttid utan att dagvatten dämmer upp på markytan. Vid större regn än detta finns risk att dagvattensystemet går fullt och dagvatten avrinner på ytan.

I Lerums kommun finns dock äldre dagvattenledningar som är dimensionerade för en återkomsttid på 2 år för fylld ledning. Om dagvattenledningen är belägen inom ett område med tät bostadsbebyggelse så klarar dagvattensystemet inte kraven enligt Tabell 7. Dessa dagvattenledningar bör kommunen identifiera och åtgärda så att VA-huvudmannen klarar dimensionerande regn. Det är lämpligt att dessa identifierade ledningar ingår i VA-huvudmannens förnyelseplanering.

Datum

2023-11-17

12 Strategisk miljöbedömning av vattentjänstplanen

12.1 Inledning

Strategisk miljöbedömning är en process som kommuner ska genomföra när de till exempel upprättar planer där genomförandet kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Enligt svensk lag krävs en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) för alla planer eller verksamheter som riskerar att innebära en betydande miljöpåverkan. Den grundläggande regleringen finns i 6 kap Miljöbalken (MB) med kompletterande bestämmelser i förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar.

Eftersom en vattentjänstplan krävs i lagstiftningen omfattas den av strategisk miljöbedömning på samma sätt som översiktsplaner och avfallsplaner.

12.2 Avgränsningar

Undersökningen om betydande miljöpåverkan utgår från vattentjänstplanens genomförande i sin helhet på en övergripande nivå. Respektive projekt/åtgärd och utbyggnadsområden ansvarar för vidare miljöutredningar och frågor i kommande utredning- och byggnationsfas, där i detaljnivå.

12.3 Nollalternativ

Nollalternativet innebär att en vattentjänstplan inte tas fram, vilket innebär att Lerums kommun inte uppfyller sitt ansvar enligt lag (2006:412) om allmänna vattentjänster.

I planen framgår åtgärder som innebär att fastigheter med enskilda avloppsanläggningar ansluts till allmän VA-anläggning, vilket kommer leda till bättre förutsättningar att uppnå miljö kvalitetsnormen (MKN) samt förbättra grundvattenkvaliteten lokalt. Nollalternativet innebär fortsatt enskilda avloppslösningar i föreslagna VA-utbyggnadsområden med risk för negativ påverkan på miljön samt risk för människors hälsa.

Planen anger åtgärder hur VA-anläggningar ska säkerställa funktionen vid skyfall. Om inte de allmänna VA-anläggningarna säkras för skyfall och översvämningar kan det innebära leverensavbrott av vattentjänster och bräddningar som påverkar miljön genom att orenat avloppsvatten kommer ut i recipienter.

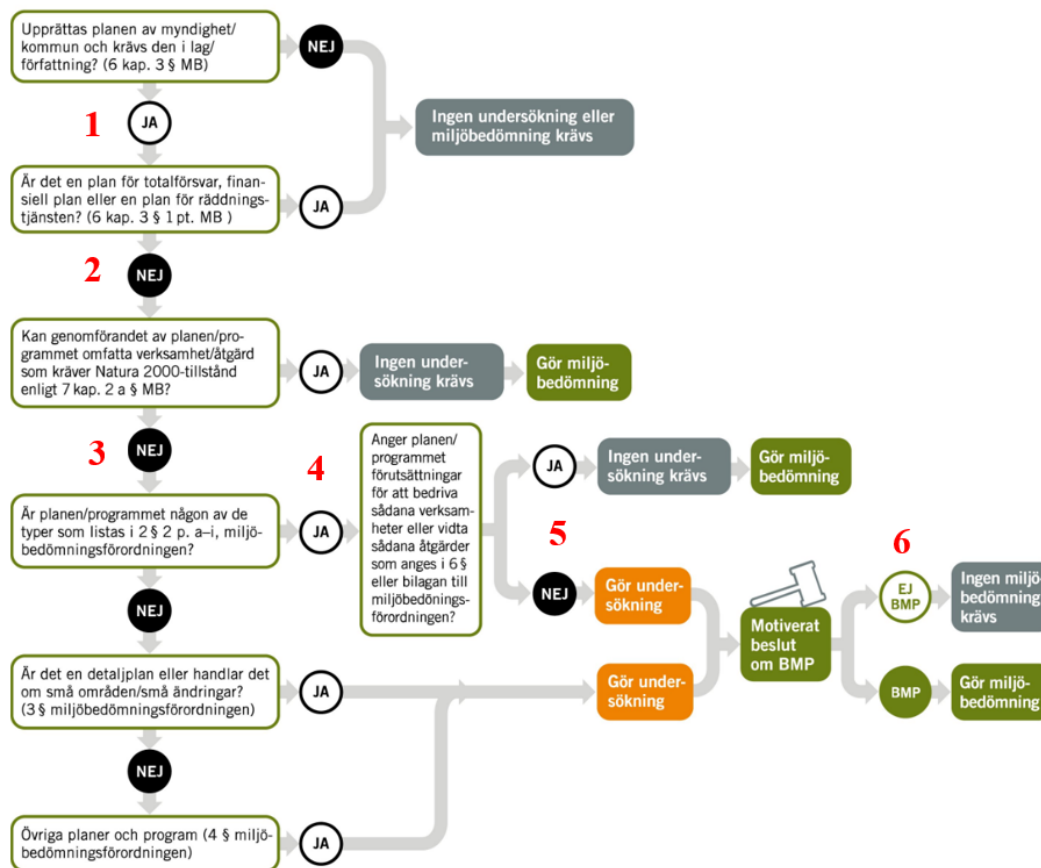
12.4 Strategisk miljöbedömning

Naturvårdsverket har tagit fram ett flödesschema för strategisk miljöbedömning av planer, se Figur 12.

Datum

2023-11-17

STRATEGISK MILJÖBEDÖMNING – behöver en undersökning göras?

Figur 12. Naturvårdsverkets processschema för strategisk miljöbedömning av planer, (Naturvårdsverket, 2023). De röda siffrorna anger hur vattentjänstplanen har bedömts i processen.

12.5 Strategisk miljöbedömning av vattentjänstplanen

Vattentjänstplanen har miljöbedömts enligt Naturvårdsverkets föreslagna processschema för planer, se nedan.

Steg 1

Upprättas planen av en myndighet/kommun och krävs den i lag/författning? (MB 6 kap. 3 § MB)

Resultat steg 1: Ja, LAV tas fram av kommunen och regleras i Lagen om allmänna vattentjänster.

Steg 2

Är det en plan för totalförvar, finansiell plan eller en plan för räddningstjänst? (6 kap. 3 § 1 pkt MB)

Resultat steg 2: Nej, planen omfattas inte av undantagen som anges i 3 § ovan.

Steg 3

Kan genomförandet av planen/programmet omfatta verksamhet/åtgärd som kräver

Datum

2023-11-17

Natura 2000-tillstånd enligt 7 kap. 2 § miljöbalken.

Resultat steg 3: Nej, vattentjänstplanen föreslår inte åtgärder som omfattas av Natura 2000-områden.

Steg 4

Är planen/programmet någon av de som listas i 2 § 2.p a-i miljöbedömningsförordningen (2017:966)?

Utdrag 2 § 2.p a-i miljöbedömningsförordningen

2. planen, programmet eller ändringen anger förutsättningar för att bedriva sådana verksamheter eller vidta sådana åtgärder som anges i 6 § eller bilagan till denna förordning och är

- a) ett åtgärdsprogram enligt 5 kap. 8 § miljöbalken,
- b) en avfallsplan enligt 15 kap. 41 § miljöbalken eller enligt 9 kap. 11 § avfallsförordningen (2020:614),
- c) en översiktsplan enligt 3 kap. plan- och bygglagen (2010:900),
- d) en regionplan enligt 7 kap. plan- och bygglagen,
- e) en plan för tillförsel, distribution och användning av energi enligt lagen (1977:439) om kommunal energiplanering,
- f) en länsplan enligt förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur,
- g) en havsplan enligt havsplaneringsförordningen (2015:400),
- h) en plan för moderna miljövillkor enligt 11 kap. 28 § miljöbalken, eller
- i) en annan plan eller ett annat program som avser jord- eller skogsbruk, fiske, energi, industri, transporter, regional utveckling, avfallshantering, vattenförvaltning, telekommunikationer, turism, fysisk planering eller markanvändning.

Resultat steg 4: Ja, vattentjänstplanen faller under de planer som tas upp under ”i)” som vattenförvaltning, fysisk planering och markanvändning.

Steg 5

Anger planen/programmet förutsättningar för att bedriva sådana verksamheter eller vidta sådana åtgärder som anges i 6 § eller bilagan till miljöbedömningsförordningen (2017:966)?

Verksamheter och åtgärder som berör vatten kan omfattas av bilagan till miljöbedömningsförordningen där följande infrastrukturprojekt anges:

- anläggning av inre vattenvägar eller anläggningar för reglering av vattenflöden
- dammar och andra fördämningar eller vattenmagasin för långvarigt bruk
- anläggning av vattenledningar över långa avstånd
- system för utvinning av grundvatten eller konstgjord grundvattenbildning
- anläggningar för överledning av vatten mellan avrinningsområden

Datum 2023-11-17

Resultat steg 5: Nej. Vattentjänstplanen kan förvisso identifiera behov av att bedriva sådana verksamheter eller vidta sådana åtgärder som anges i 6 § eller bilagan till miljöbedömningsförordningen men anger inte förutsättningarna för att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder. Vattentjänstplanens befintliga upplägg hanterar vad som behöver göras men inte hur åtgärder ska genomföras (teknisk lösning) eller vilket eventuellt markanspråk (var) åtgärder kan komma att krävas. Det får efterföljande utredningsarbete inom varje projekt hantera.

12.6 Undersökningssamråd med Länsstyrelsen

I och med slutsatsen i steg 5 konstateras att en betydande miljöpåverkan med anledning av planen kan förutsättas krävs ett undersökningssamråd (enligt miljöbalkens 6 kap. 5 §).

Dock har Länsstyrelsen i Västra Götaland skickat ut ett PM 2023-03-09 gällande samråd av vattentjänstplanen och undersökningssamråd ” *Med hänsyn till att dessa planer skall vara beslutade senast 31 dec 2023, avser länsstyrelsen inte att utöver detta PM yttra sig i samråd gällande undersökning av betydande miljöpåverkan eller avgränsning av miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Länsstyrelsen kommer att begränsa sig till att yttra sig vid ett tillfälle, i samråd gällande förslag till vattentjänstplan.* ”

Länsstyrelsen planerar att endast ha ett tillfälle för samråd som berör förslag till vattentjänstplanen. Lerums kommun avser utifrån Länsstyrelsens PM således inhämta Länsstyrelsens yttrande i samband med samråd av Vattentjänstplanen.

12.7 Bedömning av betydande miljöpåverkan

Miljöbedömningsförordningen är använd utifrån att definiera om vattentjänstplanen innefattas av betydande miljöpåverkan. I §5 beskrivs undersökning om genomförandet av en plan eller ett program kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

5 § Vid en undersökning enligt 6 kap. 6 § miljöbalken ska identifieringen av omständigheter som i det enskilda fallet talar för eller emot en betydande miljöpåverkan utgå ifrån

1. i vilken utsträckning planen, programmet eller ändringen
 - a) anger förutsättningar för verksamheter eller åtgärder när det gäller lokalisering, typ av verksamhet, storlek eller driftsförhållanden eller genom att fördela resurser,
 - b) har betydelse för de miljöeffekter som genomförandet av andra planer eller program medför,
 - c) har betydelse för att främja en hållbar utveckling eller för integreringen av miljöaspekter i övrigt, eller
 - d) har betydelse för möjligheterna att följa miljölagstiftningen,
2. miljöproblem som är relevanta för planen, programmet eller ändringen,
3. de sannolika miljöeffekternas och det påverkade områdets utmärkande egenskaper,
4. i vilken utsträckning det går att avhjälpa de sannolika miljöeffekterna,

Datum

2023-11-17

5. miljöeffekternas gränsöverskridande egenskaper,
6. miljöeffekternas omfattning,
7. riskerna för människors hälsa eller för miljön till följd av allvarliga olyckor eller andra omständigheter,
8. det påverkade områdets betydelse och sårbarhet på grund av intensiv markanvändning, överskridna miljökvalitetsnormer, dess kulturvärden eller andra utmärkande egenskaper i naturen, och
9. påverkan på områden eller natur som har erkänd skyddsstatus nationellt, inom Europeiska unionen eller internationellt.

Vattentjänstplanen anger inte förutsättningar för verksamheter eller åtgärder när det gäller lokalisering, typ av verksamhet, storlek eller driftförhållande förutom vid förslag till utbyggnad av allmän VA-anläggning som kommer innebära en positiv miljöpåverkan. Planen föreslår att områden med fastigheter som idag har enskilda avloppsanläggningar ska anslutas till allmän VA-anläggning. Det kommer innebära att den lokala miljön vid dessa fastigheter kommer att förbättras eftersom de enskilda avloppsanläggningarna tas ur drift.

Planen medför inga risker för människors hälsa eller för miljön till följd av allvarliga olyckor eller andra omständigheter.

Lerums kommun har ett strategidokument som beskriver Strategi för god status (2021-04-15, KS20.329) som anger hur MKN ska uppnås i vattenförekomster och grundvatten. Kommunen har även en Dagvattenstrategi (2015, KS15.215) som beskriver en hållbar klimatanpassad dagvattenhantering med avseende på kvalitet, kvantitet och gestaltning. Kommunen beaktar att MKN kan uppnås vid dagvattenhantering i detaljplaner.

12.8 Beslut om betydande miljöpåverkan

Lerums kommun har bedömt att vattentjänstplanen i sig inte utgör betydande miljöpåverkan. Respektive projekt/åtgärd och utbyggnadsområden ansvarar för vidare miljöutredningar och frågor i kommande utredning- och byggnationsfas på detaljnivå.

Lerum kommun anser att planen har en positiv miljöpåverkan främst med hänsyn till att enskilda avloppsanläggningar tas ur drift och spillvatten från fastigheterna ansluts till allmän VA-anläggning. Det kommer innebära att den lokala miljön vid dessa fastigheter kommer att förbättras.

Resultat steg 6: Nej. Vattentjänstplanen innebär inte betydande miljöpåverkan.

Datum

2023-11-17

13 Slutsats

I LAV beskrivs att vattentjänstplanen ska redovisa kommunens långsiktiga planering av hur allmänna vattentjänster ska tillgodoses för att upprätthålla en hållbar VA-försörjning.

Lerums kommun är en attraktiv kommun och i översiktsplanen planeras för en befolkningstillväxt om 1 till 1,5 procent. Det innebär att Lerums kommun beräknas växa från dagens drygt 43 000 invånare till cirka 60 000–65 000 invånare år 2050. Detta ställer stora krav på framtida VA-försörjning.

I vattentjänstplanen identifieras att den största utmaningen för kommunen är att klara framtida behov av dricksvatten. För att öka vattenproduktionen ytterligare och ta höjd för kommande ökning i befolkningens mängd pågår utbyggnad av befintligt vattenverk samt utredningar om ett nytt vattenverk i Gråbo med väsentligt högre kapacitet än dagens grundvattenverk. Det är viktigt att redan nu säkra upp kvaliteten i tåkten för framtida dricksvattenförsörjning.

Det kommer att krävas stora investeringar för att försörja framtida befolkning med dricksvatten. Lerums kommun kommer att ta fram en Dricksvattenförsörjningsplan inom ramen för VA-plan 2030 som ska påbörjas under 2023 och färdigställas under 2024. Planen ska beskriva framtida behov, utmaningar och åtgärder för att rusta dricksvattensystemet för framtiden.

För att ha en långsiktigt hållbar VA-försörjning är det viktigt att upprätthålla funktionen på befintlig VA-anläggning. Lerum har påbörjat arbete att ta fram en förnyelseplan som ska bidra till att verksamheten på sikt kan arbeta mer förebyggande och att behovet av akuta åtgärder på den allmänna VA-anläggningen minskar.

Inom arbetet med vattentjänstplanen har ett antal VA-utbyggnadsområden identifierats där det finns ett behov av allmän VA-försörjning enligt 6 § i Vattentjänstlagen. Kommunen har tagit fram en prioriteringsordning för utbyggnad av allmän VA-anläggning till VA-utbyggnadsområdena. Tidplanen för utbyggnaden av VA-anläggning till utbyggnadsområden är inte känd eftersom investeringsutrymme över tid för den här typen av investeringar inte är definierad. Tidplan för VA-utbyggnad kan också behövas samordnas med övrig planering i kommunen.

Det krävs endast mindre åtgärder för att VA-anläggningarna inom kommunen ska fungera väl under ett skyfall. Exempel på åtgärder är höjdsättning av mark för att säkerställa funktion i händelse av skyfall.

Lerum kommun anser att planen har en positiv miljöpåverkan främst med hänsyn till att enskilda avloppsanläggningar tas ur drift och spillvatten från fastigheterna ansluts till allmän VA-anläggning. Det kommer innebära att lokala miljön vid dessa fastigheter kommer att förbättras.